

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

GARİB-NÂME'DE DİL ÖZELLİKLERİ - FİİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER

HAZIRLAYAN
Sami DEMİRBAĞ

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

GARİB-NÂME'DE DİL ÖZELLİKLERİ - FİİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER

HAZIRLAYAN
Sami DEMİRBAĞ

Jürimiz, 02.08.19 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Ahmet BURAN
2. Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER
3. Doç. Dr. Mustafa ŞENEL

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Garib-nâme'de Dil Özellikleri - Fiil

Sami DEMİRBAĞ

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Elazığ-2018; Sayfa: IX+89

Tez çalışmamızda, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nin önemli eserlerinden olan Âşık Paşa'nın Garib-nâme adlı eserini fiil yönünden incelemeye çalıştık. Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de Garib-nâme'deki fiilleri yapı bakımından inceledik. İkinci Bölüm'de Garib-nâme'deki fiilleri kip ve şahıs yönünden inceledik. Eserin hacmi göz önünde bulundurulduğunda bütün örneklerle tek tek yer vermenin mümkün olmadığı görülecektir. Bu nedenle daha genel özellikler ve bugünkü Türkçe ile farklılıklar vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Garib-nâme, Âşık Paşa, Fiilde Yapı, Fiilde Çekim

ABSTRACT

Master Thesis

Language Features and Verb of Garib -name

Sami Demirbağ

Fırat University

Institute of Social Sciences

Turkish Language and Literature Major Field of Study

Elazig-2018; Page: IX+89

In our thesis work, we tried to examine Garib-name of Aşık Paşa which is one of the important work of Old Anatolian Turkish Period in terms of verb. Our work consists of two main parts. In the first part, we examined the verbs of Garib name in terms of structure. In the second part, we examined the verbs of Garib name in terms of mode and person. When the volume of the work is taken into consideration, it can be seen that it is not possible to handle all examples one by one. Therefore, more general features and differences from today's Turkish are emphasized.

Key Words: Old Anatolian Turkish, Garib name, Aşık paşa, Structure of verb, Finite verb

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	IX
GİRİŞ	1
I. Âşık Paşa.....	1
II. Âşık Paşa'nın Eserleri	2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAPI	5
1.1. Fiil	5
1.1.1. Basit Fiiller	5
1.1.1.1. Ünsüz + ünlü.....	6
1.1.1.2. Ünlü + ünsüz.....	6
1.1.1.3. Ünsüz + ünlü + ünsüz	7
1.1.1.4. Ünlü+ ünsüz + ünlü	11
1.1.1.5. Ünlü + ünsüz + ünsüz	11
1.1.1.6. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü	11
1.1.1.7. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz.....	12
1.1.1.8. Ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz	12
1.1.1.9. Ünlü + ünsüz + ünsüz+ ünlü	12
1.1.1.10. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü	12
1.1.1.11. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz	13
1.1.1.12. Ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü + ünsüz	13
1.1.1.13. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü + ünsüz.....	13
1.1.2. Türemiş Fiiller	14
1.1.2.1. İsimden Türemiş Fiiller	14
1.1.2.1.1. +la- / +le-.....	14
1.1.2.1.2. + a- / + e-	16
1.1.2.1.3. + Ik-.....	17
1.1.2.1.4. + l-	17
1.1.2.1.5. + ar- / + er-	17

1.1.2.1.6. + irge-	18
1.1.2.1.7. + sa-	18
1.1.2.1.8. + al-	18
1.1.2.1.9. + da- / + de-	18
1.1.2.1.10. + r-	19
1.1.2.2. Fiilden Türemiş Fiiller	20
1.1.2.2.1. -n-	20
1.1.2.2.2. -l-	21
1.1.2.2.3. -ş-	22
1.1.2.2.4. -r-	23
1.1.2.2.5. -t-	24
1.1.2.2.6. -dur- / -dür-	25
1.1.2.2.7. -dar- / -der-; -tar- / -ter	26
1.1.2.2.8. -ar- / -er-	26
1.1.2.2.9. -gur- / -gür-	27
1.1.2.2.10. -z-	27
1.1.2.2.11. -a- / -e-	27
1.1.2.2.12. -ı- / -i-; -u- / -ü-	28
1.1.2.2.13. -p-	28
1.1.2.2.14. -y-	28
1.1.2.2.11. -maş-	28
1.1.2.2.12. -ma- / -me-	29
1.1.3. Birleşik Fiiller	30
1.1.3.1. Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	31
1.1.3.1.1. ol-	31
1.1.3.1.2. eyle-	32
1.1.3.1.3. kıl-	33
1.1.3.1.4. it-	33
1.1.3.1.5. bul-	34
1.1.3.2. Kurallı Birleşik Fiiller	34
1.1.3.2.1. Yeterlilik fiili	34
1.1.3.2.2. Tezlik Fiili	36
1.1.3.2.3. Süreklilik Fiilleri	36

1.1.3.2.3.1. Fiil + Zarf Fiil Eki + Dur-.....	36
1.1.3.2.3.2. Fiil + Zarf Fiil Eki + Gör-.....	37
1.1.3.2.3.3. Fiil + Zarf Fiil Eki + Gel-.....	38
1.1.3.3 Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇEKİM	41
2.1.1 Şahıs Zamiri Kaynaklı (I. Tipteki) Şahıs Ekleri.....	41
2.1.1.1 Birinci şahıs	42
2.1.1.2. İkinci şahıs	44
2.1.1.3. Üçüncü şahıs	44
2.1.2. İyelik Eki Kaynaklı (II. Tipteki) Şahıs Ekleri	45
2.1.2.1. Birinci şahıs	45
2.1.2.2. İkinci şahıs	46
2.1.2.3. Üçüncü şahıs	46
2.1.3. III. Tipteki Şahıs Ekleri	47
2.1.3.1. Birinci şahıs	47
2.1.3.2. İkinci şahıs	47
2.2. Fiil Çekiminde Şekil Ve Zaman.....	48
2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman.....	49
2.2.2. Duyulan~Farkına Varılan Geçmiş Zaman.....	50
2.2.2.1. -miş	50
2.2.2.2. -UpdUrUr.....	51
2.2.3. Geniş Zaman.....	52
2.2.4. Gelecek Zaman.....	54
2.2.4.1. -ısar –iser.....	54
2.2.4.2. -(y)A.....	56
2.2.4.3. (-y) AcAk.....	57
2.2.5. Şart.....	57
2.2.6. Emir	58
2.2.7. İstek	60
2.2.8. Gereklilik.....	61
2.3. Fiillerin İki Kipli Çekimi	62
2.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi	62

2.3.1.1. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi	62
2.3.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	63
2.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	63
2.3.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi	64
2.3.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi	64
2.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi	65
2.3.3. Şart Birleşik Çekimi	65
2.3.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	65
2.3.3.2. Geniş Zamanın Şartı	65
2.5. Bildirme Çekimi (Ek-Fiil Çekimi).....	67
2.6. Fiilimsiler	69
2.6.1. İsim-Fiil	69
2.6.1.1. -mAk	69
2.6.1.2. -mAklık	70
2.6.1.3. - mA	71
2.6.1.4. -İş	71
2.6.2. Sıfat-Fiil.....	71
2.6.2.1. -duk, -dük	71
2.6.2.2. -maduk	72
2.6.2.3. -mış, -miş	72
2.6.2.4. -r, -Ar, -Ir	73
2.6.2.5. -ası.....	73
2.6.2.6. -daçı	73
2.6.2.7. -An	74
2.6.2.8. -maz	75
2.6.2.9. -ıcı, -ici.....	75
2.6.3. Zarf-Fiiller	75
2.6.3.1. -İcak	75
2.6.3.2. -İnca	76
2.6.3.3. -İncak	77
2.6.3.4. -madın	77
2.6.3.5. -dİ sA	78
2.6.3.6. -ken.....	78

2.6.3.7. -ü	78
2.6.3.8. -dukça.....	79
2.6.3.9. -düginçe	79
2.6.3.10. -dukda	80
2.6.3.11. -up	80
2.6.3.12. -uban	81
2.6.3.13. -UbAnIn	81
2.6.3.14. -a/-e	81
2.6.3.15. -n	82
2.6.3.16. -alı	82
KAYNAKÇA.....	86
EKLER	88
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	88
ÖZ GEÇMİŞ	89

ÖN SÖZ

Türkçe, tarihin bilinmeyen dönemlerinde başlayan serüvenine, tarihin bilinmeyen dönemlerine kadar devam edecek kadim dillerden biri.

Bu güzel dil, tarihin çeşitli dönemlerinde, birçok coğrafyada bazen iletişim için kullanılıp kafadaki düşünceyi, bazen türkü olup kalpteki duyguyu, bazen de irfan olup gönüldeki hikmeti dile getirdi. Bu uzun yolculuğunda gittiği her coğrafyadan bir güzellik ala ala bugünkü kudretli haline ulaştı.

Biz bu çalışmada, Türkçenin kendini bulduğu coğrafyadaki ürünlerinden birisi olan Âşık Paşa'nın Garib-nâme'sini fiil bakımından incelemeye çalıştık. İncelemeye çalıştık çünkü bu abidevi eser hacmi itibariyle her an yeni bir bilgiye kapı açabilecek nitelikte.

Metni fişlerken Prof. Dr. Kemal Yavuz tarafından hazırlanan ve Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 764/1 numarasıyla çıkan Âşık Paşa "Garib-nâme" adlı 4 ciltlik eseri esas aldık. "Garib-nâme" çok hacimli bir eser, dolayısıyla bu metindeki bütün fiilleri fişlemek uzun bir süreyi gerektirdi. Ancak inceleme kısmında bütün fiillerin tamamını göstermek yerine sadece en çok kullanılanları ve bugünkü durumlarından farklı olan kullanımları göstermeye gayret ettik.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yapı ikinci bölümde ise çekim üzerinde durduk.

Çalışmamızda (B. ...) şeklinde bir fişleme sistemi kullanarak beyitin kitaptaki numarasını verdik. Düzyazı kısmından yapılan alıntılarda ise sayfa numarası verilmiştir.

Eserleri ve kişiliğiyle yolumu aydınlatan Prof. Dr. Ahat Üstüner'e bu vesileyle şükranlarımı sunuyorum.

GİRİŞ

I. Âşık Paşa

14. yüzyıl Türk dünyası açısından önemli dönüm noktalarından birisidir. Bir yanda yeni bir coğrafyada tutunma çabaları, bir yanda artan Moğol baskısı ve bir yanda da yeni girilmiş olan dini hayatın her alanına uyarlama çabaları...

Bütün bu hengâme içerisinde çağını aydınlatan büyük şahsiyetler ve abidevi eserler... İşte bu büyük şahsiyetlerden birisi de asıl adı Ali olan Âşık Paşa.

Kaynaklar, onun 1272 yılında Kırşehir civarındaki Arapkir’de doğduğunu rivayet eder. “Baba ve anne tarafı bakımından devrin hatırı sayılır ailelerine bağlıdır. Babası Muhlis Paşa, Baba İlyas’ın oğludur. Şeyh İlyas olarak da anılan Baba İlyas, Horasan’dan Anadolu’ya göç etmiştir.” (Yavuz, 2000: XXVIII)

“Asıl adı Ali, mahlası Âşık’tır. “Paşa”, “beşe” veya “başağa” diye adının sonuna eklenen lakap, babasının ilk oğlu olduğuna işaret etmektedir.” (İslam Ansiklopedisi, 1994: 4.cilt s.1)

Kaynaklarda ve Garib-nâme’de Âşık Paşa’nın hayatı ile pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Hayatı hakkındaki bilgiler oğlu Elvan Çelebi’nin “Menakıbü’l-kudsiyye fi menasibi’l-ünsiyye” adlı eserine dayanmaktadır. “Elvan Çelebi babasının ölüm tarihini, 3 Safer 733 olarak bildirmiş ve 63 yıl ömür sürdüğünü söylemiştir. Bu da milâdî olarak 3 Kasım 1332 tarihine rastlamaktadır. Kırşehir’de vefat eden Âşık Paşa’nın türbesi şehrin kuzeydoğusunda bir tepede, kendi adı ile anılan mezarlıkta bulunmaktadır. Türbenin halk tarafından kutsal sayılıp ziyaret edildiği hususunda bütün kaynaklar müttefiktir. Elvan Çelebi babasının dünya işlerine hiç karışmadığını, kendisini tümüyle tasavvufa vererek bir veli hayatı yaşadığını kaydeder.” (İslam Ansiklopedisi, 1994: 4.cilt s.2).

Özellikle idarenin bozulduğu, halkın bir korku ve terör ortamında yaşadığı bir dönemde Âşık Paşa bir âlim ve mutasavvıf olarak halkla yakın ilişkiler içerisinde olmuş halkın konuştuğu dille, Türkçeyle, eser vermiş ve halkı aydınlatma yolunu seçmiştir.

“Âşık Paşa’da Türkçe sevgisi önemli bir yer tutar. Bu itibarla Türkçecilik cereyanı içinde görülür. Gerçekten o, bütün diller üzerinde düşünen ilk dilcilerimizdendir. Hangi dil olursa olsun dilin sese bağlı bulunduğunu, ciğerlerden başlayarak hava ve ses yolunun durumunu, sesin meydana gelişini ve bir kalıba dökülerek manaya kadar gittiğini en önce işaret eden odur. Yine sesin harflerle olan

bağlılığını, bunların bir araya gelmesi ile kelimelerin oluşup manaya ulaşıldığını Âşık Paşa bildirir. O bu yönleri ile modern bir dil düşünürü olarak görülür.” (Yavuz, 2000: XXXV)

Âşık Paşa, açık ve anlaşılır bir dil ile yazmış, aruz ölçüsünü kullanmasına rağmen Garib-nâme’de Arapça ve Farsça sözcüklere çok fazla yer vermemiştir.

II. Âşık Paşa’nın Eserleri

GARİB-NÂME: 730 (1330) yılında kaleme alınan 12.000 beyitlik bu mesnevi aruzun "failatün failatün failün" kalıbıyla yazılmış olup on bölümden meydana gelmiştir. Bazı nüshaların sonunda Âşık Paşa’nın gazelleri de vardır. Dini, tasavvufi ve öğretici bir eser olan ve halkı eğitmek amacıyla Türkçe olarak yazılan Garib-nâme, Anadolu’da Türk tasavvuf edebiyatının en eski ve tesir dairesi çok geniş olmuş eserlerden biridir. Sade dili dolayısıyla eser asırlar boyunca çok geniş bir okuyucu zümresine hitap etmiştir. Bu sebeple kütüphanelerde pek çok nüshası bulunan Garib-nâme'nin Türkiye'deki en iyi ve eski tarihli nüshaları Beyazıt Devlet (nr. 3633) ile Süleymaniye kütüphanelerindeki (Laleli, nr. 1 752) yazmalardır. Prof. Mundy nüshası olarak tanınan en eski tarihli Raif Yelkenci nüshasının ise günümüzde Londra' da Şark Dilleri Mektebi Kütüphanesi'ne intikal ettiği bilinmektedir. (İslam Ansiklopedisi, 11994: 4.cilt s.2).

Garib-nâme Âşık Paşa’nın abidevi eseridir. Bazı kaynaklarda; Divan-ı Âşık, Divan-ı Âşık Paşa, Maârifnâme ve Gencnâme gibi adlarla anılırsa da Âşık Paşa Garib-nâme’de

Bu Garib-nâme anın geldi dile

Kim bu dil ehli dahı ma ‘ni bile (B.10563)

beytiyle eserinin adının Garib-nâme olduğunu bütün açıklığıyla dile getirmiştir. On bölüm hâlinde yazılan eserin, nüshalara göre, beyit sayısı değişiklik gösterir (Yavuz, 2000: XLV).

On bölümden meydana gelen eserin her bölümünün de on kıssaya yer vermesi ve bölümden bölüme genişleyerek, bir nizam içinde gittikçe açılması Garib-nâme’nin en dikkat çekici özelliğidir. Bu açıdan bakılınca eserdeki konular da birbiri ardından açılıp genişlemektedir. Bunu bölümleri takip edip her bölümü on ile çarptığımız takdirde Garib-nâme’nin en azından 550 konuyu işlediğini veya bu kadar mesele üzerinde durup açıklamalara yer verdiğini belirtmek gerekir (Yavuz, 2000: XLVII).

Eserini Türk milleti için yazar. Türkçenin o devirde hor görüldüğünü, her dilin araştırılıp incelendiğini, öteki dillerde eserler verildiğini, Türk dili ile kimsenin ilgilenmediğini, bu durumu Türk milletinin de bilmediğini ve Garib-nâme adlı eserini bunun için yazdığını, böylece Türklüğün kendi dilinde eserler okuyup hikmetlere ulaşmasını ve mahrum kalmamasını ister. Bunu:

*Gerçi kim söylendi bunda Türk dili
İlla ma'lum oldu ma'nî menzili (B.10558)
Türk diline kimsene bakmaz-ıdı
Türklere hergiz gönül akmaz-ıdı (B.10561)
Türk dahı bilmez-ıdı ol dilleri
İnce yolu ol ulu menzilleri (B.10562)
Bu Garîb-nâme anın geldi dile
Kim bu dil ehli dahı ma'ni bile (B.10563)
Tâ ki mahrûm kalmaya Türkler dakı
Türk dilinde anlayalar ol Hak'ı (B.10566)*

beyitlerinde dile getirir. Ancak Âşık Paşa bilinçli Türkçeciliğinin yanı sıra bilinçli bir ümmetçidir. Dilleri ayrı olmasına rağmen aynı mana ikliminden beslenen ruhların, bunun farkına vardığında birlikteliklerinin de çok daha güçlü olacağını bilincindedir. Bunu:

*Türk dilinde ya'ni ma'nî bulalar
Türk ü Tâcîk cümle yoldaş olalar (B.10564)*

beyitinde dile getirir.

Özetle Âşık Paşa'nın herkesin Arapça ve Farsça eser yazmayı hüner saydığı bir dönemde şuurlu bir şekilde Türkçeye yönelerek halkı ve onların ihtiyaçlarını merkeze alarak kaleme aldığı Garib-nâme, hem Türk dilini hem de Türklerin Anadolu'da meydana getirdiği medeniyeti anlama noktasında çok kıymetli bir eserdir.

FAKRNAME: Bir mutasavvıf olan Âşık Paşa doğal olarak tasavvufi konuları halkın anlayabileceği bir dil ile anlatma yoluna gitmiştir. Bu amaç doğrultusunda kaleme aldığı eserlerden birisi de küçük hacimli bir mesnevi olan Fakrname'dir. Bu eserin Âşık Paşa'ya ait olduğu son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur. Fakrname, alegorik bir eserdir. Eserde rengârenk bir kuş olarak tasvir edilen "fakr" sonunda Hz. Peygamber'i seçerek onda karar kılmaktadır. Mesnevi E. Jemma (Estatto dalla Rivista Degli Studi Orientali, s. 21 9-245) ve A. S. Levend (TDAY

Belleten 1953, s.205-253) tarafından ayrı ayrı yayımlanmıştır (İslam Ansiklopedisi, 11994: 4.cilt s.2)..

Eserin Roma (Biblioteca Casanatensa Turca, nr. 2054) ve Manisa (Muradiye Ktp., nr. 1153) kütüphanelerinde iki nüshası vardır.

VASF-I HÂL: Bu eserin müellifinin de Âşık Paşa olduğu tartışmalıdır. Bizim incelemesini yaptığımız ve Âşık Paşa'nın eseri olduğu noktasında tereddüt bulunmayan Garib-nâme'nin ilk sayfası Vaf-ı Hâl'in en son sayfası durumundadır. Mesnevi tarzında kaleme alınan eserde Âşık Paşa'nın adı geçmemektedir.

Otuz bir beyitten ibaret olan bu küçük mesnevinin Roma ve Manisa'da iki nüshası bilinmektedir. (İslam Ansiklopedisi, 11994: 4.cilt s.2).

HİKÂYE: Garib-name nüshalarından birisine eklenmiş, mesnevi tarzında yazılmış bir eserdir. Bu mesnevide bir Müslüman bir Hıristiyan ve bir Yahudi'nin başından geçenler anlatılmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 11994: 4.cilt s.2).

KİMYA RİSALESİ: Âşık Paşa 'ya ait olduğu şüpheli görünen bu risalenin bir nüshası Çorum İl Halk Kütüphanesi'nde (nr. 2889) bulunmaktadır. Son iki risale A. S. Levend tarafından bir arada yayımlanmıştır (TDAY Belleten 1954, s. 265-276).

RİSALE Fİ BEYANİ'S-SEMA: Âşık Paşa'nın bir diğer tartışmalı eseridir. "Osmanlı Müellifleri" adlı eserden başka bir kaynakta bu eserin Âşık Paşa'ya ait olduğunu gösteren bir ifade bulunmamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAPI

1.1. Fiil

“Fiiller hareketleri karşılayan kelimelerdir.” (Ergin, 1993: 266) “Bir kılış, bir durum veya oluşu, toplu bir deyimle olup biteni anlatan kelimeye fiil adını veririz: kılmak, kesmek, durmak, kalmak, olmak, büyüme gibi. Aslında fiil tabanı yalın olarak yalnız emir kipinin 2. kişisinde görülür. Biz fiilleri onların bir ad fiil, mastar şekliyle anarız: kes- kal- büyü- değil, kesmek, kalmak, büyüme.” (Banguoğlu, 2004: 408) “Eylem bildiren, varlıkların yaptıkları işleri, devinimleri, kılışları ya da onlarla ilgili oluşları, yargıları zamana ve kişiye bağlayarak anlatan sözcüklerdir.” (Gencan, 1981: 217) “Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan; olumlu ve olumsuz şekillere girebilen kelime: yaz-, yazma-, koş-, koşma-, sarar-, büyü, sus-, susma, dur vb. (Korkmaz, 2007: 91)

Yukarıdaki tanımlardan hareketle fiil türündeki kelimelerin; iş, oluş, kılış veya hareket bildiren kelimeler olduğunu söyleyebiliriz.

1.1.1. Basit Fiiller

Basit fiil “Gramer Terimleri Sözlüğü”nde yapı ve anlam bakımından daha basit ögelere ayrılamayan, tek veya iki heceli kök durumundaki fiil: at-, aç-, ye-, gir-, tut-, yaz-,oku- vb.” şeklinde tanımlanmıştır (Korkmaz, 2007: 37).

“Basit fiil; parçalanamayan, içinde başka manalı unsur bulunmayan kök halindeki fiildir. Eklemeli bir dil olan Türkçede pek çok kelimenin türetme yoluyla elde edildiği düşünülürse, basit fiillerin türemiş fiillere göre çok az sayıda olacağı tabiidir.” (Ercilasun, 2014: 29).

Aşağıda Garib-nâme’deki fiil köklerinin ses sıralanışına dayanan sınıflandırılması verilmiştir. Bu sınıflandırmada sadece örnek olarak fiil kökünün geçtiği bir beyit gösterilmiştir. Birden fazla şekli olan fiillerin her iki yazım şekli de gösterilmiş ve bunların örneklerine ayrı ayrı yer verilmiştir. Fiillerin karşısına fiilin o beyitteki anlamları yazılmıştır. Bazı kaynaklarda Türkçedeki köklerin tek sese kadar indirilebileceği söylene de daha çok bugün kök gibi kullanılan yapılar gösterilmiştir.

1.1.1.1. Ünsüz + ünlü

<i>de-/di-</i>	(B.3014)	: Söylemek
<i>ko-</i>	(B.590)	: Bırakmak
<i>sı-</i>	(B.586)	: Kırmak
<i>yi-</i>	(B.618)	: Yemek
<i>yu-</i>	(B.1714)	: Yıkamak

1.1.1.2. Ünlü +ünsüz

<i>aç-</i>	(B.306)	: Kapalı bir şeyi açık duruma getirmek
<i>ag-</i>	(B.7519)	: Yukarı doğru çıkmak, uçmak
<i>ak-</i>	(B.36)	: Sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru hareket etmesi,
<i>al-</i>	(B.90)	: Bir şeyi bulunduğu bir noktadan almak
<i>añ-</i>	(B.1049)	: Hatırlamak, bahsetmek
<i>ar-</i>	(B.5326)	: Temizlenmek
<i>ar-</i>	(B.511)	: Yorulmak
<i>as-</i>	(B.4850)	: Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere ilişirmek
<i>aş-</i>	(B.6973)	: Bir şeyden fazla olmak, bir sınırı geçmek.
<i>at-</i>	(B.3583)	: Bir şeyi fırlatmak
<i>ay-</i>	(B.1042)	: Fark etmek, uyanık olmak
<i>ek-</i>	(B.3701)	: Bitkiler için, toprağın altına gömmek.
<i>em-</i>	(B.4658)	: Bir şeyi ağızdan içeri çekmek
<i>er-/ ir-</i>	(B.1602) / (B. 616)	: Bir yere varmak, ulaşmak
<i>es-</i>	(B.1267)	: Havanın bir yerden bir yere akması
<i>et-/ it-</i>	(B.1276) / (B. 2700)	: Bir işi yapmak
<i>ır-</i>	(B.1338)	: Uzaklaşmak, ayrılmak
<i>iç-</i>	(B.481)	: Bir sıvıyı ağız yoluyla yutmak
<i>il-</i>	(B.4816)	: Bir şeye dokunmak
<i>in-</i>	(B.1478)	: Yukarıdan aşağıya doğru hareket etmek
<i>iv-</i>	(B.814)	: Acele etmek.
<i>ol-</i>	(B.799)	: Meydana gelmek.
<i>ög-</i>	(B.2637)	: Övmek
<i>ög-</i>	(B.7761)	: Tahılı un haline getirmek

<i>öl-</i>	(B.106)	: Hayatını yitirmek
<i>öp-</i>	(B.6783)	: Sevgi belirtmek için dudağını sevilen kişiye değdirmek
<i>öt-</i>	(B.1397)	: Hayvanların çıkardığı sesler
<i>uç-</i>	(B.302)	: Havada hareket etmek
<i>um-</i>	(B.2178)	: Bir durumun olmasını beklemek
<i>ur-</i>	(B.1014)	: Vurmak
<i>ut-</i>	(B.9984)	: Kazanmak, elde etmek, yenmek
<i>uy-</i>	(B.686)	: Birini takip etmek, bir düşünceyi kabul etmek
<i>üş-</i>	(B.2824)	: Bir yere toplanmak
<i>üz-</i>	(B.3981)	: Üzüntü, sıkıntı vermek, mutsuz olmak veya etmek

1.1.1.3. Ünsüz + ünlü + ünsüz

<i>bak-</i>	(B.1810)	: Görmek, bakışı bir yöne veya bir şeye çevirmek, farkına <i>varmak</i>
<i>ban-</i>	(B.6806)	: Bir şeyi sıvının içine batırmak
<i>bas-</i>	(B.993)	: Altta bırakmak
<i>bat-</i>	(B.1793)	: Bir şeyin içine gömülmek
<i>biç-/biç-</i>	(B.2903) / (B.28)	: Kesmek, ekinler için dermek
<i>bil-</i>	(B.1580)	: Öğrenmek
<i>bin-</i>	(B.156)	: Taşınmak için bir şeyin üstüne oturmak
<i>biş-</i>	(B.1822)	: Isı yardımıyla yenecek hale getirmek
<i>bit-</i>	(B.1528)	: Tükenmek, sona ermek
<i>bit-</i>	(B.1822)	: Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek
<i>bog-</i>	(B.8452)	: Sıkamak, dışarı çıkmasına müsaade etmemek
<i>bol-</i>	(B.3582)	: Olmak
<i>boz-</i>	(B.1319)	: Kullanılmaz hale getirmek
<i>bul-</i>	(B121)	: Arayıp bir şeye veya bir kişiye ulaşmak
<i>buş-</i>	(B.3866)	: Öfkelenmek
<i>bük-</i>	(B.3847)	: Bir şeyi çevirmek, kıvrırmak
<i>çal-</i>	(B.7762)	: Vurarak veya sürterek ses çıkartmak.
<i>çak-</i>	(B.6306)	: Vurarak bir yere yerleştirmek
<i>çap-</i>	(B.4452)	: Dolaşmak
<i>çek-</i>	(B.10327)	: Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.
<i>çık-</i>	(B.5327)	: Bir yerden dışarı doğru hareket etmek

- çon-* (B.1106) : Toplanmak, birikmek
- dad-* (B.6297) : Dil yardımıyla bir şeyin tadını anlamak
- dak-* (B.4587) : Takmak
- deg-* (B.9371) : Ulaşmak, temas etmek
- del-* (B.6077) : Delik açmak
- dın- / din-* (B.3191) / (B.394): Bitmek sona ermek
- dik-* (B.1822) : Bitki için toprağa dikmek
- dir-* (B.4526) : Toplamak, bir araya getirmek
- dog-/-tog* (B.1349) / (B.1348):Dünyaya gelmek, ortaya çıkmak
- dol-/-tol* (B.1976) / (B.1318):Boş olmamak
- doy-* (B.377) :Tok olmak
- dök-* (B.10201) : Akıtmak, belli bir yere boşaltmak
- dön-* (B.1478) : Yönelmek, geri gelmek
- döy-* (B.590) : Dayanamamak
- dur-/tur* (B.4380) / (B.156):İşlemez olmak, beklemek
- dut-* (B.534) : Elde bulundurmak
- duy-* (B.1335) : İşitmek, ses almak.
- dür-* (B.5438) :Toplamak bir araya getirmek
- düş-* (B.1380) : Yukarıdan aşağı inmek
- düt-* (B.1115) : Tütmek
- düz-* (B.3981) : Düzene sokmak, sıralamak
- geç-* (B.570) : Bir yerden başka bir yere gitmek
- gel-* (B.4358) : Ulaşmak, varmak
- get- / git-* (B.583 / (B.4380) :Bir yere doğru yönelmek
- gey-* (B.748) : Giymek
- gir-* (B.333) : Dışarıdan içeriye geçmek
- giy-* (B.2171) : Kıyafete bürünmek
- göç-* (B.545) : Bir yerden bir yere gitmek
- gör-* (B.19) : Bir şeye, nesneye, varlığa gözle dikkat etmek
- gül-* (B.567) : Memnuniyetini sesli olarak belli etmek
- güt-* (B.537) : Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp sürmek
- güy-* (B.2343) : Dayanmak, beklemek, sıkıntıya düşürmek
- kaç-* (B.1688) : Hızla koşup bir yere saklanmak.

- kal-* (B.4358) : Olduğu yeri ve durumu korumak.
- kak-* (B.1034) : İtmek
- kak-* (B.4224) : Konuşmak
- kan-* (9377) : Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak.
- kap-* (B.9290) : Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.
- kar-* (B.755) : Karıştırmak, birbirine katmak.
- kat-* (B.9788) : Karıştırmak.
- kaz-* (B.1524) : Oymak.
- kes-* (B.3006) : Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak.
- kıl-* (B.1580) : Etmek, yapmak.
- kır-* (B.248) : Öldürmek
- kıy-* (B.8505) : Öldürmek, biçmek.
- kız-* (B.3014) : Öfkelenmek, sinirlenmek.
- koş-* (B.4060) : Adım atışları hızlandırarak ileriye doğru gitmek.
- koş-* (B.2903) : Hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb.ne bağlamak
- kov-* (B.8557) : Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak
- kuç-* (B.2289) : Kucaklamak
- kur-* (B.5350) : Bir şeyi bütün duruma getirmek
- saç-* (B.2903) : Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek
- sag-* (B.2887) : Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak
- sal-* (B.4358) : Serbest bırakmak
- san-* (B.4146) : Bir şeyin olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek
- sat-* (B.5012) : Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek
- sav-* (B.2995) : İstenmeyen birini yanından uzaklaştırmak
- say-* (B.10516) : Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek.
- seç-* (B.2229) : Seçip, almak
- sev-* (8557) : Sevgi ve bağlılık duymak
- sıg-* (B.1000) : Yerine yerleşmek
- sız-* (B.3014) : Yavaş yavaş akmak, çıkmak
- siz-* (B.6094) : Sezmek farkına varmak
- sil-* (B.10519) : Yok etmek
- sin-* (B.445) : Saklanmak, pusmak

- sol-* (B.7999) : Rengini yitirmek
- sor-* (B.8216) : Bilgi istemek
- sög-* (B.10468) : Aşağılayıcı söz söylemek, sövmek
- sök-* (B.3709) : Bir şeyi yerinden çekip ayırmak
- sun-* (B.3090) : Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir şeyi vermek
- sür-* (B.3611) : Sevketmek
- say* (B.9981) : Farz etmek
- şaş-* (B.5871) : Hayret etmek
- şeş-* (B.4520) : Çözmek
- tal-* (B.1774) : Batmak, dalmak
- tap-, /dap-* (B.7718) / (B.6783) : Kulluk etmek, ibadet etmek
- taş-* (B.4349) : Sıvıların bulunduğu kabın dışına çıkması
- tol-* (B.1785) : Dolu duruma gelmek
- toy-* (B.1200) : Tok duruma gelme, açlığı kalmamak.
- tut-* (B.4340) : Elde bulundurmak.
- tuy-* (B.1361) : İşitmek, duymak.
- tüt-* (B.3782) : Duman veya buhar çıkarmak
- var-* (B.5327) : Erişilmek istenen yere ulaşmak
- vir-* (B.10516) : Herhangi bir şeyi veya bilgiyi birine iletmek, sunmak, vermek, nasip etmek, yükletmek.
- yag-* (B.705) : Yağmak, yağmur, kar, dolu gökten düşmek.
- yak-* (B.1079) : Tutuşturmak
- yan-* (B.1023) : Ateş durumuna geçmek, tutuşmak.
- yap-* (B.1075) : Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak.
- yat-* (B.2431) : Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
- yay-* (B.5269) : Bir şeyi açarak, düzelterek bir alanı örtecek şekilde sermek.
- yaz-* (B.4146) : Söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak.
- yığ-* (B.10497) : Toplamak bir araya getirmek
- yık-* (B.1075) : Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak tahrip etmek.
- yin-* (B.8616) : Yenmek
- yir-* (B.10559) : Eleştirmek, beğenmemek
- yit-* (B.9111) : Yeterli olmak
- yon-* (B.282) : Yontmak

- yoy- (B.6449) : Kendinden geçmek
 yum- (B.301) : Gözü kapalı duruma getirmek
 yut- (B.2852) : Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.
 yüg- (B.5626) : Koşmak, ilerlemek
 yüz- (B.4092) : Suda hareket etmek

1.1.1.4. Ünlü+ ünsüz + ünlü

- ara- (B.1223) : Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.
 eri- (B.4311) : Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek.
 ış- (B.5209) : Işıklanmak, aydınlanmak.
 ohı- / okı- (B.6378) / (B.6437) : Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya düşüncüyü anlamak
 ula- (B.10194) : Büyümek, irileşmek
 uyu- (B.1060) : Uyku durumunda olmak.
 üre- (B.6639) : Canlı, doğup çoğalmak.
 üşi- (B.527) : Isı yokluğundan, azlığından veya ısı kaybından etkilenmek

1.1.1.5. Ünlü + ünsüz + ünsüz

- art- (B.339) : Çoğalmak
 eyd-/eyt- (B.9173)/(B.517) : Söylemek
 ilt-/elt- (B.5532)/(B.6626) : Ulaştırmak, götürmek
 ört- (B.10349) : Görünmez duruma getirmek, korumak.
 ürk- (B.8495) : Bir şeyden korkup sıçramak.
 uht- (B.9173) : Dinle, dikkat et

1.1.1.6. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü

- bile- (B.993) : Keskinleştirmek
 karı- (B.6395) : Yaşlanmak, kocamak
 kına- (B.8721) : Ayıplamak
 kori- (B.5125) : Esirgemek, muhafaza etmek
 kuşa- (B.5472) : Giyinmek, bürünmek
 sina- (B.648) : Değerini anlamak
 sovu- (B.5001) : Soğumak

- tanı-* (B.5586) : Bilmek, tanıdık olmak
yara- (B.8501) : Faydalı olmak
yori-/yöri- (B.5979) : Adım atarak ilerlemek, gitmek

1.1.1.7. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz

- dart-* (B.3175) : Bir şeyin birim cinsinden ağırlığını bulmak
kalk- (B.5306) : Gitmek üzere yerinden ayrılmak
kert- (B.4956) : Bir şeyin kenarında kertik açmak, çentmek
kork- (B.5481) : Korku duymak dehşete kapılmak
köyn- (B.6182) : Yanmak
yırt- (B.10349) : Kağıt, kumaş gibi katlanan şeyleri parçalamak

1.1.1.8. Ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz

- ayır-* (B.9661) : Bölmek
inan- (B.100) : Bir şeyi doğru olarak benimsemek
işit- (B.226) : Duymak, kulakla algılamak
unt- (B.3071) : Aklında kalmamak, hatırlamamak
utan- (B.680) : Mahcup olmak
üşen- (B.2432) : Bir işi yapma isteği olmamak, erinmek

1.1.1.9. Ünlü + ünsüz + ünsüz+ ünlü

- inci-* (B.10284) : Zedelenmek, kırılmak
iste- (B.707) : İstek duymak, arzulamak
ogra- (B.3856) : Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.
ohşa- (B.8849) : Okşamak
ugra- (B.4308) : Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak

1.1.1.10. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü

- çeyne-* (B.5682) : Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezme, öğütme
diñle- (B.4340) : İşitmek, birinin dediği gibi davranmak
dogra- (B.10394) : Keserek parçalara ayırmak
kayna- (B.2824) : Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak

1.1.1.11. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünlü + ünsüz

- bırak-* (B.523) : Elinde tuttuğu bir şeyi tutmaz olmak
- bögey-* (B.453) :Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek
- buyur-* (B.4925) : Emretmek
- çevir-* (B.1637) : Bir şeyin yönünü değiştirmek
- götür-* (B.1660) : Taşımak, ulaştırmak
- gerek-* (B.1285) : İcap etmek
- güven-* (B.5133) : Güven duymak, güveni olmak
- kavuş-* (B.2429) : Ayrı kalınan bir kimseyle yeniden bir araya gelmek
- kazan-* (B.9790) : Kazanç sağlamak
- kayur-* (B.1483) : Koruyarak başarısını sağlamak.
- kıgır-* (B.6177) : Çağırarak, davet etmek.
- semir- /-semri* (B.3298): Besili olmak, şişmanlamak
- yarat-* (B.3386) : Allah, olmayan bir şeyi var etmek

1.1.1.12. Ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü + ünsüz

- ograş-* (B.9021) : Bir iş üzerine sürekli çalışmak
- öğren-* (B.757) : Bilgi edinmek
- öğret-* (B.4469) : Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak

1.1.1.13. Ünsüz + ünlü + ünsüz + ünsüz + ünlü + ünsüz

- çalkan-* (B.6803) :Dalgalanmak
- gönder-* (B.10236) : Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak
- göndür-* (B.7765) :Uğurlamak
- kaypın-* (B.3135) : Çekinmek
- kantar-* (B.3112) : Memnuniyetsizliğini belli etmek
- kaytar-* (B.3112) : Geri çevirmek iade etmek.
- yalvar-* (B.3199) : Birinden ısrarla kendini acındıracak sözlerle saygılı bir şekilde bir şey istemek

1.1.2. Türemiş Fiiller

Hayat değişip geliştikçe yeni kavramları karşılamak için yeni kelimelere ihtiyaç duyulur. Bu bakımdan sözcük türetme eklemeli bir dil olan Türkçenin önemli özelliklerinden birisidir. Türemiş fiil, ad veya fiil kök ve gövdelerinden yapım ekleriyle kurulmuş fiil olarak tanımlanmıştır. (Korkmaz, 2007: 217)

“Dilimizin en önemli özelliklerinden biri, isim ve fiil köklerinden yeni kelimeler türetebilmesidir. İsimden; isim ve fiil, fiilden, fiil ve isim türeten eklerle çok sayıda yeni kelime yapılabilmesi mümkündür.” (İlker, 1997: 28)

1.1.2.1. İsimden Türemiş Fiiller

İsim kök ve gövdelerine isimden fiil yapım ekleri getirilerek türetilen fiillere isimden türemiş fiiller denir.

İsimden fiil yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler isim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine ve fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenirler. Yani isimden fiil yapma ekleri isimden isim yapma eklerinden ve fiilden isim yapma eklerinden sonra gelebilirler. Fakat bu ekler gövdelerden fiil yapmakta çok az kullanılır, umumiyetle köklerden fiil yaparlar. (Ergin, 1993: 169)

1.1.2.1.1. +la- / +le-

İsimden fiil yapma eklerinden +la- / +le- eki Eski Türkçeden beri en işlek olan eklerden biridir. Kullanım sahası ve işlekliliği oldukça fazladır. Hemen hemen bütün isim çeşitlerinin sonuna gelerek yapma veya olma ifade eden geçişli ve geçişsiz fiiller türetir (Ergin, 1993: 170).

Aşağıda bu ekle türetilen geçişli fiiller örneklendirilmiştir:

<i>ağır+la-dı</i>	(B.10040)
<i>añ+la-y- a</i>	(B.818)
<i>añ+la y-an-uñ-dur</i>	(B.4838)
<i>at+la-y-up</i>	(B.481)
<i>bağış+ la - ya</i>	(B.197)
<i>bek + le-y-en</i>	(B.7028)
<i>bir+le-di</i>	(B.10040)
<i>boy+la-ya</i>	(B.84)

<i>giz+le-di</i>	(B.2607)
<i>göz+le-y-üben</i>	(B.112)
<i>ismar + la - dı - lar</i>	(B.4248)
<i>iş+le-y-e</i>	(B.2756)
<i>iz+le-di</i>	(B.2608)
<i>kap+la-di</i>	(B.2500)
<i>muştı+la-di</i>	(B.7389)
<i>ot+la y-up</i>	(B.481)
<i>sak+la-y-a</i>	(B.9807)
<i>soy+la-y-alum</i>	(B.1615)
<i>tañ+la-y-a</i>	(B.818)

Aşağıda bu ekle türetilen geçişsiz fiiller örneklendirilmiştir:

<i>at+la-n-ur</i>	(B.7178)
<i>baş+la-dı-lar</i>	(B.1521)
<i>eg+le-di</i>	(B.714)
<i>ır+la-sa</i>	(B.6201)
<i>kış+la-di</i>	(B.1531)
<i>kuvvet+le-n-ür</i>	(B.7178)
<i>ög+ le-di</i>	(B.714)
<i>tañ+la-gıl</i>	(B.3076)
<i>toy+la-y-a</i>	(B.3257)
<i>yay+la+dı</i>	(B.1531)

Garib-nâme'de +la-,+le- ile türemiş fiiller -n,-t- fiilden fiil yapım eklerini alabilirler.

<i>at+la-n-dı-lar</i>	(B.1511)
<i>bek+le-n-ür</i>	(B.3703)
<i>boğaz+la-n-mak</i>	(B.4077)
<i>dirlik +le-n-üp</i>	(B.2143)
<i>er+le-n-e</i>	(B.6426)
<i>fer+le-n-e</i>	(B.6426)
<i>giz+le-n-di</i>	(B.116)
<i>kat+la-n-dı-lar</i>	(B.1511)
<i>kat+la-n-ma-di</i>	(B.193)

kök+le-n-ür (B.3703)

mühür+le - n - miş-durur (B.2063)

yagma+la-t-dı (B.183)

Bu ek yansıma sözcüklerden de fiil türetmektedir.

gür+le-y-üp (B.2081)

iñ+le-di (B.3978)

tap+la-ma-dı (B.6082)

Aşağıdaki örnekte bu ekle yapılan türeme esnasında ünlü düşmesi meydana gelmiştir.

bes(i)+le-r (B.1822)

1.1.2.1.2. + a- / + e-

Bu ek, daha çok tek heceli isim köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir. “Bu ek de Eski Türkçede daha işlek durumda idi. Sonradan misalleri gittikçe azalmıştır.” (Ergin, 1993: 172)

buñ+a-l-uban (B.519)

dil+e-di (B.7172)

diş+e-n-ür (B.7810)

döl+e-n-üp (B.4272)

döş+e-di (B. 3969)

döş+e-n-üp (B.7090)

göz+e-t (B.418)

tun+a-r-van (B.5631)

us+a-n-ur (B.2427)

uz+a-n-ur (B.7482)

yarlıg+a-n-dı (B.10528)

yaş+a-dı (B.2028)

İki heceli isimlere bu ek eklendiğinde bugün olduğu gibi hece düşmesi meydana gelir.

oy(u)n+a-dı-lar (B.7609)

oy(u)n+a-y-uban (B.7783)

beñ(i)z+e-d-ür-se-m (B.7797)

beñ(i)z+e-r (B.7797)

1.1.2.1.3. + İk-

Garib-nâme’de yalnız “bir” isim köküyle türetilen kelimelerde kullanılan bu ek Ergin’in de dediği gibi fazla işlek olmayana eklerdendir.

Bu ekle türetilmiş fiil, olma bildirir. (Ergin 1993: 173)

bir+ik-üben (B.8159)

bir+ik-içek (B.9123)

bir+ik-e (B.9161)

bir+ik-mez (B.9907)

1.1.2.1.4. + l-

Bu ek daha çok sıfatlara gelerek onlarla “olma” anlamı veren geçişiz fiiller yapar. Genellikle dönüşlü fiiller yapar; fakat edilgen olanlar da vardır. Bizim de örneklerimiz sınırlı olmakla birlikte birçoğu dönüşlü fiillerdir. Pek işlek bir ek değildir.

buñ+a-l-du-m (B.518)

diri+l-gil (B.6664)

diri+l-üben (B.3367)

diri+l-üp (B.5790)

dogrı+l-dı (B.3312)

yüce+l-e (B.4116)

1.1.2.1.5. + ar- / + er-

Garib-nâmede çok işlek olan eklerden değildir. Geçişli fiiller türetir.

baş+ar-ma-y-a-sın ‘âr-ıla (B.386)

baş+ar-ma-dı (B.473)

baş+ar-a (B. 1295)

baş+ar-mak (B.2904)

ev+er-mek (B.2913)

Eski Türkçede sub, daha sonraki dönemde suv şekline dönüşmüş olan su sözcüğü Garib-nâme’de, suv + şeklinde kullanılmıştır.

suv+ar-ur (B. 8164)

Renk isimlerinden fiil yapma işleviyle günümüzde kullanılan bu ek, Garib-nâme’de bu göreviyle bir beyitte kullanılmıştır.

ag+ar-ur (B.2012)

1.1.2.1.6. + irge-

Banguoğlu bu ekin gibi saymak, gibi davranmak anlamı veren fiiler türeten ve yaygın olmayan bir ek olduğunu söylemektedir. (Banguoğlu, 2004: 213)

Özellikle sadeleştirme döneminde tekrar işleklik kazandığını belirten Hacıeminoğlu bu ekin birkaç ekin kaynaşması sonucunda meydana geldiğini söyler. (Hacıeminoğlu 1991: 214)

“ Muhtemeldir ki, isimden –ı, -i, -u, -ü ile yapılan fiil üzerine önce -r isim fiil eki gelmiş, sonra da bundan –k, -a, -k, -e isim ve fiil ekleri ile tekrar fiil türetilmiştir. Tarihi gelişme içinde k ve k seslerinin inkışafı sonunda da değişik şekilleri teşekkül etmiştir (Hacıeminoğlu 1991: 214).”

Garib-nâme’de sadece bir kelimedede kullanılmıştır.

es+irge-gil (B.519)

es+irge (B.10589)

1.1.2.1.7. + sa-

Bu ek de Türkçede eskiden beri kullanılan fakat işleklik sahası geniş olmayan eklerden biridir. (Ergin, 1993: 174)

su+sa-y-ıçak (B.1828)

su+sa-sa (B.6457)

1.1.2.1.8. + al-

Türkçenin eski dönemlerinden beri kullanılan bir isimden fiil yapım ekidir. İşlek eklerden birisi değildir. Ergin’e göre daha çok sıfatların üzerine gelmektedir. (Ergin, 1993:171)

sag+al-ur (B.3015)

yön+el-ür-se (B.4048)

1.1.2.1.9. + da- / + de-

Bu ek, genellikle isimlerden fiil yapmakta çok az ses yansımali kelimelerden fiil yapmakta işlek olarak kullanılan bir ektir. Bazı ses yansımali kelimelerden geçişiz olma ifade eden fiiller, bunun dışında genellikle geçişli yapma ifade eden fiiller türetir. Çok işlek bir ek değildir. Ek, Eski Türkçede ve Doğu Türkçesinde daha geniş bir üreme alanına sahipti: istemek < izlemek aldanmak kodlamak vb. Günümüze doğru ise ek bir

yandan canlılığını kaybetmiş, bir yandan da iki heceli yansıma kelimelere gelerek çok canlı bir ek halini almıştır. (Banguoglu, 2004: 204.)

<i>al+da-n-ma-gıl</i>	(B.681)
<i>iz+de-gil</i>	(B. 2142)
<i>al+da-r</i>	(B.4324)
<i>al+da-n-madın</i>	(B.4481)
<i>ün+de-di</i>	(B.6415)

1.1.2.1.10. + r-

Çok işlek değildir. Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir.

<i>belü+r-di</i>	(B.1582)
<i>kaygu+r-ur</i>	(B. 3345)
<i>bağı+r-a</i>	(B.8446)
<i>çağı+r-a</i>	(B.8446)
<i>aylag+ır-ken</i>	(B. 4650)

Bu ek yansıma köklerin üzerine gelerek onlardan bugün olduğu gibi fiiller türetir.

<i>öksü+r-ür</i>	(B.2439)
<i>aksu+r-ur</i>	(B.2439)

1.1.2.2. Fiilden Türemiş Fiiller

Fiil kök veya gövdelerine getirilen fiilden fiil yapım ekleriyle türetilmiş fiillerdir.

1.1.2.2.1. -n-

Bu ek de Türkçede eskiden beri kullanılan çok işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. “Fonksiyonu kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktır. Bu kendi kendine yapma veya olmanın iki cephesi vardır: bir kendi kendine, kendi başına yapma veya olma; bir de kendisine yapma veya olma. Yani bu ekle yapılan fiiller failin kendi kendisine yaptığı hareketi ve kendisine tesir edeni kendisi için yaptığı hareketi ifade eder.” (Ergin, 1993: 192)

-n- eki ile yapılan fiillerde iş öznenin veya nesnein üzerin döndüğünden bu ekle yapılan fiillere dönüşlü fiil adı verilir. (Ergin, 1993: 192)

al+da-n-ma-gıl (B.3260)

anla-n-ur-dı (B.1096)

beze-n-ür (B.6339)

bil-in-ür (B.667)

boya-n-dı (B.3279)

boya-n-muş-durur (B.1052)

çalha-n-ur (B.39)

çap-ın-ur-sa-ñ (B.3497)

çevr-in-dür-en (B.3057)

deg-in-dü-m (B. 6178)

deg-in-e-sin (B.468)

döle-n-üp (B.4272)

dut-ın-ur (B.3182)

giz+le-n-ür (B.2625)

inci-n-me-gil (B.2112)

kayp-ın-madın (B.3135)

ög-in-ince (B.7761)

sev-in-ür (B.1172)

sev-n-iş-ür (B.5626)

sığ-ın-dı (B.4191)

<i>süklü-n-üp</i>	(B.167)
<i>sür-in-even</i>	(B.3611)
<i>uz+a-n-ur</i>	(B.6339)
<i>yayha-n-ur</i>	(B.39)
<i>yir-in-ür</i>	(B.1172)
<i>yu-n-ur</i>	(B.1681)

1.1.2.2.2. -l-

“Bu ek, Türkçede eskiden beri çok işlek bir şekilde kullanılan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Ek, hem edilgen çatı hem de bazı fiillerde dönüşlü çatı yapar. Asıl fonksiyonu pasiflik ve meçhul ifade eden fiiller yani edilgen fiiller yapmaktır. Türkçede asıl pasiflik ve edilgenlik (meçhul) eki -l-, -l-'nin kullanılmadığı yerlerde ise -n-'dir.” (Ergin, 1993: 193)

“-l- eki geçişli fiillerden “yapılma” ifade eden fiiller geçişiz fiillerden de olma ifade eden meçhul fiiller yapar. Pasif fiillerin asıl manası başkası tarafından yapılma ifade etmektedir. Bu ek, her çeşit fiil kök ve gövdesine getirilmekte, -ma- / -me- eki hariç diğer fiilden fiil yapma eklerinden sonra getirilmektedir.” (Ergin, 1993: 193)

<i>aç-ıl-mış</i>	(B.207)
<i>ay-ıl-ma-y-a</i>	(B.1042)
<i>ayrı-l-ma-y-a</i>	(B.755)
<i>bas-ıl-ur</i>	(B.3006)
<i>başar-ıl-mak</i>	(B.2906)
<i>bol-a-lu-r</i>	(B.1960)
<i>boz-ıl-ur</i>	(B. 1970)
<i>buña-l-dum</i>	(B.518)
<i>buyr-ıl-dı</i>	(B.2549)
<i>bük-il-üben</i>	(B.1971)
<i>dart-ıl-dı</i>	(B.1020)
<i>düz-il-di</i>	(B.244)
<i>ek-il-mek</i>	(B.3727)
<i>eksi-l-me-sün</i>	(B.221)
<i>götr-il-ür</i>	(B.6138)
<i>götr-ül-üben</i>	(B.3787)

<i>ır-ıl-maz</i>	(B.1044)
<i>kar-ıl-ma-y-a</i>	(B.755)
<i>kes-ıl-me-sün</i>	(B.221)
<i>kes-ıl-ür</i>	(B.3006)
<i>koca-l-ıçak</i>	(B.1196)
<i>kur-ıl-up</i>	(B.815)
<i>saç-ıl-a</i>	(B.1144)
<i>tag-ıl-uban</i>	(B.443)
<i>tuy-ıl-dı</i>	(B.959)
<i>ula-l-ur</i>	(B.1960)
<i>ur-ıl-u-dur</i>	(B.155)
<i>ur-ıl-up</i>	(B.815)
<i>yak-ıl-ur</i>	(B.6182)
<i>yaz-ıl-a</i>	(B.3983)
<i>yaz-ıl-ur</i>	(B. 1970)
<i>yık-ıl-a</i>	(B.679)
<i>yid-ıl-ür-di</i>	(B.1512)
<i>yoy-ıl-ma-y-a</i>	(B.1042)

1.1.2.2.3. -ş-

“Türkçede eskiden beri çok işlek olarak kullanılan bir ektir. Ekin yaptığı fiiller bir ortaklaşma veya bir oluş ifade eder. Ortaklaşa yapılan fiiller birden fazla fail tarafından yapılan fiillerdir. Bir oluş ifade eden fiiller ise dönüşlü fiillerle bazı pasif fiillere benzer şekilde bir kendi kendine olma bildirirler.” (Ergin, 1993: 197)

“-ş- ekinin asıl fonksiyonu ortaklık ifade etmek, ortaklaşma ile yapılan fiiller meydana getirmektir. Oluş fonksiyonu bu ortaklaşma fonksiyonuna dayanmakta, ondan çıkmış görünmektedir. Bu sebeple -ş- ekine ortaklaşma eki (müşterek eki) adı verilir.” (Ergin, 1993: 197)

“Ortaklaşma ifade eden fiillerin bazılarında bir fiil hem karşılıklı yapılma hem de birlikte yapılma anlamı da taşıyabilir: kapış- vb.” (Ergin, 1993: 197)

<i>bil-iş-mek</i>	(B.3778)
<i>dart-ış-ukdur</i>	(B.607)
<i>dola-ş-ur</i>	(B. 459)

<i>dut-ış-a</i>	(B.4904)
<i>dür-iş-ür</i>	(B.5438)
<i>göl-iş-ür</i>	(B.9059)
<i>inle-ŝ-ür-ler</i>	(B.8770)
<i>kar-ış-ur</i>	(B. 449)
<i>kıgırı-ŝ-ur</i>	(B.9439)
<i>kr-iş-ür</i>	(B. 449)
<i>sevn-iş-ür</i>	(B.33)
<i>söyle-ŝ-ür-di</i>	(B.289)
<i>tanı-ŝ-uban</i>	(B.5586)
<i>ula-ŝ-ı-gör</i>	(B.385)
<i>ur-iş-ur</i>	(B.8501)
<i>yalvar-iş-ur</i>	(B.8625)
<i>yap-iş-ur</i>	(B.7769)
<i>yara-ŝ-ur</i>	(B.8501)
<i>yügrü-ŝ-ür</i>	(B.33)

1.1.2.2.4. -r-

“-r- eki de Türkçede eskiden beri görülen ve işlek olarak kullanılan bir fiilden fiil yapma ekidir. Bu ek fonksiyonları tamamıyla birbirinin aynı olan ve bu yüzden aynı isim altında toplanan birkaç ekten biridir. Faktitif ekleri denilen bu ekler oldurma ve yaptırma ifade ederler. Yani olma veya yapma ifade eden fiilerden oldurma veya yaptırma ifade eden fiiller yaparlar. Onun için bu eklere oldurma ve yaptırma ekleri adını verebiliriz. İşte -r- eki bunlardan biri, yani bir oldurma ve yaptırma eki’dir.” (Ergin, 1993: 199)

Bu ek Garib-nâme’de daima yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır.

<i>art-ur-a</i>	(B.1814)
<i>aş-ur-am</i>	(B.4106)
<i>biş-ür-ür</i>	(B.1822)
<i>bit-ür-di</i>	(B.123)
<i>bit-ür-ür</i>	(B.1822)
<i>deg-ür-me-y-e</i>	(B.1485)
<i>geç-ür-ür</i>	(B.341)

<i>get-ür-di</i>	(B.123)
<i>göt-ür-üp</i>	(B.278)
<i>iç-ür-üñ</i>	(B.1549)
<i>ir-ür-mez</i>	(B. 9165)
<i>kaç-ur-dı-lar</i>	(B.248)
<i>kıg-ır-dı</i>	(B.6177)
<i>sız-ur-a</i>	(B. 6633)

1.1.2.2.5. -t-

“Bu ek de Türkçede eskiden beri çok işlek bir şekilde kullanılan, ettirgen eklerinden biridir. Genellikle ünlü ile biten birden fazla heceli fiillerle daha çok l, r ve bazen de k, k, p, ç, m ünsüzlerinden biriyle biten geçişli - geçişiz fiil kök ve gövdelerine gelir: uza-t-, acı-t-, dire-t-, azal-t-, inci-t-, kork-u-t-, sark-ı-t-, sürç-ü-t-, damı-t-, avu-t-vb. Fakat -t- eki bunlardan sonra gelir diye kesin bir kaide yoktur. Herhangi bir ünsüzle biten bir kelimeye de gelebilir.” (Ergin 1993: 200)

“Fiilden fiil yapma ekleri içinde yalnız ettirgenlik ekleri kendisinden önce gelebilmektedir. -t- ekinden sonra ise -r- hariç hemen hemen diğer bütün fiilden fiil yapma ekleri getirilebilir.” (Ergin, 1993: 201.)

Garib-nâme’de çekim sırasında iki ünlü arasında bazen tonlulasıp -d- olmuştur:

<i>anla-t-san-a</i>	(B. 9890)
<i>arı-d-ur</i>	(B.3759)
<i>berk-i-t-me-di</i>	(B.294)
<i>depre-t-meg-e</i>	(B.7191)
<i>dir-şür-t-di</i>	(B.1884)
<i>döri-d-ür</i>	(B. 1298)
<i>durı-d-a</i>	(B.9413)
<i>durı-t-dı</i>	(B.4568)
<i>ile-d-e-mez</i>	(B.459)
<i>işle-t-mek</i>	(B.2904)
<i>kayna-d-ur</i>	(B.6199)
<i>köynü-d-ür</i>	(B.6199)
<i>oyna-d-an</i>	(B.8537)
<i>oyna-d-ur</i>	(B.8539)

<i>semri-d-en</i>	(B.3298)
<i>uz+a-t-dı-lar</i>	(B.1525)
<i>yagma+la-t-dı</i>	(B.183)
<i>yil-t-ür</i>	(B.1391)
<i>yori-d-a</i>	(B.9413)
<i>yöri-d-ür</i>	(B. 1298)
<i>yöri-t-mez-ler-idi</i>	(B.241)

1.1.2.2.6. -dur- / -dür-

“Türkçede eskiden beri bulunan ve işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapma eklerinden biridir.” (Ergin, 1993: 201)

“Eski Türkçe döneminde de bulunan –tur/-tür eki bizce iki ekin birleşmesiyle meydana gelmiş olabilir. Esasen geçişli ve ettirgen fiiller teşkil eden –t- eki, muhtemelen, ya heceleme esnasındaki yanlış bölünme sebebiyle, (art-ur- “artırmak” fiilinin ar-tur şeklinde hecelenmesi gibi) yahut da ettirgenlik görevi aşınan ekin üzerine yeniden aynı anlamdaki –ur/-ür ekinin gelmesiyle teşekkül etmiştir.” (Hacıeminoğlu, 2003/146)

“Eski Türkçeden beri kullanılan bu ek, Eski Türkçe döneminde yalnız -tur-, -dur- olarak yuvarlak şekilleri vardı. Eski Anadolu Türkçesinde ise yuvarlak şekil yanında yalnız d’li şekil kullanılırdı: yandur-, itdür-, indür- vb. Ek, ünlü-ünsüz uyumlarına son zamanlarda bağlanmıştır.” (Ergin, 1993: 201)

Garib-nâme’de Eski Türkçede olduğu gibi -dur- / -dür- olarak yuvarlak şekilleri vardı. Ek daima –d- ile kullanılır. Geçişsiz fiillerin geçişli hale gelmesini ve geçişli fiillerin geçişlilik derecesinin artırılmasını sağlar.

<i>‘eyt-dür-en</i>	(B.102)
<i>añ-dur-a</i>	(B.2359)
<i>ban-dur-ur</i>	(B.6806)
<i>bil-dür-me-di</i>	(B.948)
<i>bul-du-rma-dı</i>	(B.948)
<i>çevrin-dür-en</i>	(B.3057)
<i>dön-dür-e</i>	(B.1010)
<i>dön-dür-ür</i>	(B.38)
<i>duy-dur-a</i>	(B.1010)

<i>güy-dür-üben</i>	(B.5508)
<i>in-dür-me-di</i>	(B.243)
<i>kan-dur-ası</i>	(B.8830)
<i>ol-dur-ur</i>	(B.56)
<i>öl-dür-meg-e</i>	(B.106)
<i>söyn-dür-di</i>	(B.184)
<i>tap-dur-ur</i>	(B.3444)
<i>ula-ş-dur-a</i>	(B.463)
<i>uy-dur-a</i>	(B.1010)
<i>yan-dur-ur</i>	(B.38)
<i>yi-dür-e</i>	(B.6779)

1.1.2.2.7. -dar- / -der-; -tar- / -ter

“Bu ek, çok az kullanılan işlek olmayan az kullanılan, örneklerine daha çok Eski Anadolu Türkçesinde rastladığımız ettirgen eklerinden biridir. Eski Anadolu Türkçesinde de birkaç kelimedede görülür. -dır- / -dur-’un bir başka şeklidir.” (Ergin, 1993: 202)

“Eski Türkçeden beri bazı kelimelerde rastlanan (aktarmak, yumdarmak) –der eki –dir- ettiren fiil çatı ekinin bir değişimi gibi görünür. Belki bu da –it -ir>-dir- yerine –it-er>der- şeklinde meydana gelmiş daha eski bir birleşiktir.” (Banguoğlu,2004: 275).

<i>dön-der-me-di</i>	(B.3767)
<i>dön-der-me-gil</i>	(B.3134)
<i>gön-der-me-gil</i>	(B.3134)
<i>gös-ter-ür</i>	(B.6359)
<i>kan-tar-ma-y-a</i>	(B.3112)
<i>kay-tar-ma-y-a</i>	(B.3112)

1.1.2.2.8. -ar- / -er-

“Bu ek de eskiden beri kullanılan, fakat işlek olmayan, misalleri az bulunan bir faktitif ekidir. Kop-ar-, çık-ar-, gid-er- misallerinde bu ek vardır. Bu ekin eski –gar, -ger-’den geldiği anlaşılmaktadır. Fakat daha eski Türkçe devresinde eki –ar-, -er- şeklinde gördüğümüz de unutulmamalıdır.” (Ergin, 1993: 203)

Garib-nâme’de bulunan örneklerinde geçişsiz fiilleri geçişli hale getirmektedir.

<i>ag-ar</i>	(B.5180)
<i>geç-ür-di</i>	(B.4472)
<i>çık-ar-ur</i>	(B.2199)
<i>gid-er-üñ</i>	(B.1568)
<i>kop-ar-dı</i>	(B.263)

1.1.2.2.9. -gur- / -gür-

“Ettirgenlik eklerinden biri olan bu ek de fazla işlek değildir, birkaç kelimedede görülür. Fakat Eski Türkçede işlek olarak kullanılırdı. Bu ek, eklendiği fiillerin anlamına bir yön vermekte veya bir temayülü ifade etmektedir. Oldukça geniş ve yaygın bir kullanımı vardır. Ek, fiilden isim yapan –g- eki üzerine önce -I- / -U-; sonra da -r- fiil yapma eklerinin gelmesiyle kurulmuştur.” (Hacıeminoglu, 2003: 134)

“Eski Türkçenin bir kalıntısı olarak karşımıza çıkan bu ek Eski Anadolu Türkçesinden sonra kaybolmuş, fakat irgür- fiilinde klişeleşmiş olarak bir müddet daha yaşamıştır.”(Ergin, 1993: 203)

<i>dir-gür-e</i>	(B.2280)
<i>dir-gür-e-sin</i>	(B.5168)
<i>ir-gür-e</i>	(B.2280)
<i>ir-gür-me-di</i>	(B.8793)

1.1.2.2.10 -z-

İşlek eklerden birisi değildir. Garib-nâmede sadece bir örnekte görülür.

<i>ut-uz-mak</i>	(B.5342)
------------------	----------

1.1.2.2.11. -a- / -e-

Bu ek de işlek olmayan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Eski Türkçeden beri çok az örneği vardır.

Banguoğlu ekin, Eski Türkçede fiil köklerine berkitme eki olarak gelen -gA- ekindeki -g-‘nin düşmesiyle (-gA- > -A-) ortaya çıktığı görüşündedir: dolamak bulamak ulamak tıkamak gibi. (Banguoğlu, 2004: 276)

<i>ul-a-l-dı ihtiyâr</i>	(B.4296)
<i>ul-a-ş-dur-mış-durur</i>	(B.4955)
<i>ul-a-ş-ısar</i>	(B.5257)

1.1.2.2.12. -ı / -i; -u / -ü-

Bu ek de işlek olmayan, tek heceli fiil köklerinden birkaç örnek türeten, pekiştirme görevinde bir ektir. (Ergin, 1993: 204) Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir. Ek, Eski Türkçede de aynı şekildedir.

<i>esr-i-y-en</i>	(B.1042)
<i>kak-ı</i>	(B.1034)
<i>kak-ı-mak</i>	(B.9280)
<i>kak-ı-y-a</i>	(B.9217)
<i>yör-i-r-ken</i>	(B.2932)
<i>yör-i-r-se</i>	(B.4680)

1.1.2.2.13. -p-

Birkaç kelimedede görülen, işlek olmayan geçişsiz fiiller yapan bir fiilden fiil yapma ekidir.

<i>kay-p-ın-ma-dın</i>	(3135)
<i>kay-p-ın-ma-y-a</i>	(B.8495)
<i>ko-p-ar-dı</i>	(B.263)
<i>ko-p-ar-ur</i>	(B.547)
<i>ko-p-dug-ı</i>	(B.928)

1.1.2.2.14. -y-

“Bu ek, Eski Türkçede -d- iken daha sonra -d- ve -y- olarak kullanılmaya başlamıştır. Eski Türkçe’de de pek işlek olmayan ek, birkaç kelimedede pekiştirme eki olarak kullanılırdı: tod- “doymak”, kod- “koymak”, ıd- “göndermek” (Ergin, 1993: 204)

<i>ko-y-a</i>	(B.6601)
<i>ko-y-ma-y-ınça</i>	(B.6648)
<i>sa-y-maz</i>	(B.6803)

1.1.2.2.11. -maş-

“Bu oluşması fiilden –imse- fiillerine benzeyen ve berkitme anlatımı kazanmakta olan yayılmamış bir ektir, diyebiliriz. –im adlarına isme ek –eş- gelmiş ve –meş-

birleşği karşılıklı anlatımını da korumuştur. Bu fiilleri –eş- fiillerinin bir özel hali saymak da mümkündür.” (Banguoğlu, 2004: 293)

<i>sar-maş-dı</i>	(B.5567)
<i>sar-maş-uban</i>	(B.3379)
<i>sar-maş-updur</i>	(B.5526)

1.1.2.2.12. -ma- / -me-

Fiil kök ve gövdelerinden olumsuz fiiller yapan bir ektir. Eskiden beri kullanılan ve işleklik sahası en zengin olan eklerden biridir. i- fiili hariç bütün fiil kök ve gövdelerine gelebilir. Olumsuzluk bildirmek için kullanılır.

Ergin, -ma- / -me- ekine kendinden sonra hiçbir fiilden fiil yapma eki getirilemediğini, yalnız fiilden isim yapma ekleri ile çekim ekleri getirilebildiğini söyler.

Bu ek doğrudan doğruya fiil kök ve gövdelerine eklenir. Araya başka bir öge girmeyeceği gibi herhangi bir yabancı ses de getirilemez. Yeterlilik fiilinin olumsuz şekillerinde bu duruma aykırı bir durumun var gibi gözüktüğünü ancak bu şekillerin iki kelimenin birleşmesi ile meydana gelmiş olduğunu söyleyen Ergin, ikinci kelimedeki fiil kökünün sonradan unutulduğu düşünülürse, ortada aykırı bir durum olmadığını -ma- / -me- ekinin aslında doğrudan doğruya fiil köküne (Eski Türkçedeki u- “muktedir olmak”) eklenmiş olduğunu vurgulamaktadır. (Ergin, 1993: 190.)

<i>aldan-ma-gıl</i>	(B.1059)
<i>al-ma-y-an-a</i>	(B.3525)
<i>dut-ma-y-a</i>	(B.336)
<i>fenâ ol-ma-yısar</i>	(B.1286)
<i>gel-me-y-inçe</i>	(B.243)
<i>in-dür-me-di</i>	(B.243)
<i>kal-ma-y-a</i>	(B.9635)
<i>okı-ma-dı</i>	(B.127)
<i>ol-ma-y-a-sın</i>	(B.5226)
<i>ol-ma-yaydı</i>	(B.1621)
<i>san-ma-gıl</i>	(B.1059)
<i>sı-ma-sa-ñuz</i>	(B.584)
<i>yık-a-ma-dı</i>	(B.3494)

1.1.3. Birleşik Fiiller

Birleşik fiil “Gramer Terimleri Sözlüğü”nde ad soylu bir kelimeyle etmek, eylemek, olmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya birer sıfat-fiil ya da zarf-fiil ekleriyle birbirine bağlanmış iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü olarak tanımlanmıştır. Birleşik fiillerin kalıplaşma yoluyla anlam değiştirerek deyimleşmiş olan türlerinin de olduğu, bu tanımla birlikte vurgulanmıştır. (Korkmaz 2007: 46)

“Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim veya fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra getirilir. Yardımcı fiilin başına getirilen unsurun isim veya fiil olmasına göre birleşik fiiller ikiye ayrılır. Bu iki çeşit birleşik fiilin yardımcı fiilleri de ayrı ayrıdır.” (Ergin, 1993: 364)

“Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas manaca bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muamelesi görmektir. Kelime gruplarına iştirak eden unsurlar; asıl manalarından az veya çok farklı yeni ve tek bir mana ifade etmek üzere bir araya gelirler. Birleşik fiilde de bu, böyledir. İster iki tarafı da fiil olsun, ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, bir tek kavramı karşılar.” (Ercilasun, 2014: 72)

“Türkçe yapısı dolayısıyla çok zengin eklere sahip bir dil olduğu halde yeni kavramları ifade etmek ihtiyacı duyulduğunda genellikle birleşik şekillere başvurmaktadır. Bu sayede dilimizin hazinesi zenginleştiği gibi anlatım gücü de artmakta ve genişlemektedir.” (Hacıeminoğlu, 1991: 255).

“Dilde bazan yeni bir kavramı karşılamak için birkaç yola başvurulabilir. Fakat bu her zaman böyle olmaz, çoğu defa bir kavram için tek bir kelime veya tek bir yapım kâfi görülür. Yeni bir kavramı karşılamak için çoğu defa türetme veya birleştirme yollarından sadece birine başvururuz. Bu bakımdan her birleşik fiilin türemiş fiillerden manaca bir muadili yoktur.” (Ercilasun, 2014: 73).

Garib-nâme birleşik fiil konusunda çok zengin bir eserdir. Aşağıda bu eserde kullanılan birleşik fiiller bugünkü Türkçede olduğu gibi üç ana başlıkta toplanarak incelenmiştir.

Bunlardan birincisi ol-, kıl-, eyle- vb. yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller; ikincisi fiil + zarf fiil eki + fiil şeklinde kurulan kurallı birleşik fiiller; üçüncüsü de anlamca kalıplaşmış yani deyimleşmiş birleşik fiillerdir.

Metinden seçilen örneklerin konuyu en iyi anlatacak örnekler veya günümüzde çok sık karşılaşılmayan örnekler olmasına dikkat edilmiştir.

1.1.3.1. Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

İsim soylu bir kelimeyi fiil haline koyan yapılara yardımcı fiil denir. Türkçedeki yardımcı fiiller et- eyle- ol- kıl-‘dır (Çatıkkaş, 2001: 177).

Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi isimli eserinde isim + yardımcı fiil şeklindeki birleşik fiili “Bir yardımcı fiille bir ismin /.../ meydana getirdiği kelime grubudur.” şeklinde tanımladıktan sonra bu birleşik fiil yapılarında asıl manayı isim unsurunun taşıdığını ifade eder ve ayrıca isim unsurunun bir isim ya da bir partisip olduğunu, fiil unsurunun et-, eyle-, ol-, bulun- ve yap- şeklinde karşımıza çıktığını belirtir. (Ergin, 1993: 364-365).

1.1.3.1.1. ol-

İsim, sıfat ve zarflarla kullanılarak geçişsiz fiiller meydana getirir (Ercilasun, 2014: 78).

“Garibnâme’de ol- yardımcı fiili ile bin iki birleşik fiil oluşturulmuştur. Bu birleşik fiillerden yedi yüz kırk tanesinde isim unsuru tek bir kelime iken iki yüz altmış üç tanesinde isim unsuru çeşitli kelime gruplarından oluşmaktadır.” (Çıraklı, 2016: 13)

<i>‘akila degmiş ola</i>	(B.864)
<i>Atadan kalmış ola</i>	(B.9054)
<i>bir avuç olur</i>	(B.864)
<i>bulut örter olur</i>	(B.1973)
<i>dile gelmez olur</i>	(B.5830)
<i>dürr-i şâhvâr olur</i>	(B.6515)
<i>eksilmez olur</i>	(B.5830)
<i>görklü hulk issi ola</i>	(B.5961)
<i>güçsüz olur</i>	(B.591)
<i>hâzır oldılar</i>	(B.575)
<i>hôn ola</i>	(B.9054)
<i>issı ola</i>	(B.5961)
<i>kendüzin bilmiş ola</i>	(B.1847)
<i>kendüzine gelmiş ola</i>	(B.1847)
<i>ma ‘lum oldu</i>	(B.7612)

<i>mest olup</i>	(B.6381)
<i>pür hüner ola</i>	(B.6877)
<i>sovuk artar olur</i>	(B.1973)
<i>şâd olmaya</i>	(B.3996)
<i>uçsuz olur</i>	(B.591)
<i>ulu menzil olur</i>	(B.2000)
<i>var ola</i>	(B.3982)
<i>yol eri oldu</i>	(B.1407)
<i>zâr ola</i>	(B.3982)
<i>zerre zerre oldu</i>	(B.10157)

Garib-nâme’de çok yaygın bir şekilde yardımcı fiil olarak kullanılan ol- hem Türkçe hem de yabancı kelimelerle kullanılmaktadır. Çok az da olsa “ol” kelimesi fiil anlamında da kullanılmıştır.

<i>olmadı</i>	(B.6543)
---------------	----------

1.1.3.1.2. eyle-

Eyle- yardımcı fiili Garib-nâme’de sıkça kullanılan bir yardımcı fiildir. Geçişli ve geçişsiz fiiler yapmaktadır. Bu yardımcı fiil, it- “etmek“ yardımcı fiili ile aynı işlevi üstlenmektedir. Türkiye Türkçesinde kullanımını azalmıştır.

“Garibnâme’de eyle- yardımcı fiili ile kurulan toplam birleşik fiil sayısı iki yüz yetmiş beştir. Bunlardan otuz beşinin isim unsuru çeşitli kelime gruplarından oluşmaktadır.” (Çıraklı, 2016: 36).

<i>bir ulu bağça eyleye</i>	(B.1505)
<i>birlik eyleñ</i>	(B.257)
<i>fikret ü zikr eylemek</i>	(B.8480)
<i>kul karavaş eylemişdür</i>	(B.9768)
<i>nâz eyledi</i>	(B.8)
<i>sâz eyledi</i>	(B.8)
<i>serhoş eyler</i>	(B.2307)
<i>tevakku‘ eyledi</i>	(B.6073)
<i>un gibi eyler</i>	(B.7790)
<i>yol yarağın eyledi</i>	(B.3202)
<i>yoldaş eyleme</i>	(B.2118)

1.1.3.1.3. kıl-

Garib-nâmede sık kullanılan yardımcı fiillerdendir. Geçişli ve geçişsiz fiiler yapmaktadır. Hem Türkçe kelimelerle hem de yabancı kelimelerle kullanılmıştır.

“Garibnâme’de kıl- yardımcı fiili ile kurulan iki yüz elli üç birleşik fiil tespit edilmiştir. Bunlardan yirmi altısında isim unsuru çeşitli kelime gruplarından oluşurken iki yüz yirmi yedisi isim + kıl şeklindedir.” (Çıraklı, 2016: 44)

<i>alkış kıla</i>	(B.3137)
<i>hall kıldı</i>	(B.7613)
<i>hîle kıldı</i>	(B.6388)
<i>kabul kılmaz</i>	(B.7704)
<i>niyâz kıldum</i>	(B.8685)
<i>şikest kıla</i>	(B.2451)
<i>şükr ü senâ kılsañ</i>	(B.1836)
<i>yavu kılmış</i>	(B.8290)

1.1.3.1.4. it-

Garib-nâmede daima düz dar ünlü ile kullanılmaktadır. Geçişli ve geçişsiz fiiler türetmektedir. Türkçe ve yabancı kelimelerle kullanılmaktadır.

“Garibnâme’de it- yardımcı fiili ile tespit edilen fiillerden sadece altı örnekte isim unsuru kelime grubu şeklindeyken diğer yüz yirmi beş örnekte isim unsuru tek öğeden oluşmaktadır. Ayrıca it- fiilinin dönüşlülük eki -(i) n ile genişletilmiş şekli olan idin- yardımcı fiili ile kurulmuş birleşik fiil örneği altıdır.” (Çıraklı, 2016: 50)

<i>‘âşık it</i>	(B.149)
<i>cehd itgil</i>	(B.3214)
<i>ceng itmek</i>	(B.990)
<i>kul idine</i>	(B.1842)
<i>nakl iderse</i>	(B.1332)
<i>serkeşlik itdi</i>	(B.8898)
<i>takrîr ü şerhitmek</i>	(B.9889)
<i>terk itdi</i>	(B.183)
<i>yurd idinüpdür</i>	(B.1003)
<i>ziyân itdi</i>	(B.1566)

1.1.3.1.5. bul-

Eserde diğler yardımcı fiillere göre daha az kullanılan bir yardımcı fiildir. Bu fiil örmeklerinde bul- fiili daha çok “ulaşmak, elde etmek” anlamlarını taşımaktadır. Genellikle geçişsiz fiiler türetmektedir. Türkçe ve yabancı kelimelerle kullanılmıştır.

“Bul- yardımcı fiili ile kurulan elli yedi birleşik fiil tespit edilmiştir. Bunlardan sekizi kelime gruplarından oluşurken kırk dokuzunda isim unsuru tek isimden oluşmaktadır.” (Çıraklı, 2016: 54).

assı bulur (B.7243)

baylık bulan (B.5993)

beşâret buldılar (B.8884)

dermân bulmadı (B.2463)

işâret buldılar (B.8884)

‘ömr-i bekâ bulur (B.6291)

yol bulam (B.5448)

Bul- kelimesi fiil anlamında da kullanılmıştır.

bulur (B.1389)

bulunur (B.1415)

bulmañ (B.6674)

bulasın (B.8476)

1.1.3.2. Kurallı Birleşik Fiiller

“Kurallı birleşik fiiller fiil + fiil şeklinde kurulan birleşik fiillerdir. Bu gruptaki birleşik fiiller, fiil + zarf-fiil eki + fiil şeklinde kurulan birleşik fiillerden oluşmaktadır. Bu birleşik fiiller kolaylık, çabukluk, birdenbirelik, deneme, devamlılık, süre, yaklaşma anlamları taşımaktadır.” (Ergin 2000: 386-387).

“Bu tür birleşik fiiller iki fiilden meydana gelen birleşik fiillerdir. Kaide olarak birinci fiilin anlamı ikinci fiile tesir eder ve ikinci fiil yardımcı fiil durumuna düşer.” (Çatıkkaş, 2001: 178)

1.1.3.2.1. Yeterlilik fiili

“Bil- yardımcı fiili ile araya giren (-a-, -e-) bağ fiil –gerindium- ekleriyle meydana gelen birleşik fiildir. Burada bil- fiili esas fiile “gücü yetme (iktidar), başarma olabilirlik ve müsaade, izin anlamını katar.” (Çatıkkaş, 2001: 178)

Garib-nâme’de yeterlilik fiilinin olumlusu bil- kelimesiyle yapılmıştır. Ergin bunu şöyle açıklar: “Türkçede eskiden iktidari Eski Türkçedeki u- ‘muktedir olmak’ yardımcı fiili ile yapılırdı: bile u-, bile uma- misallerinde olduğu gibi. Sonradan u- fiili unutulmuş ve Batı Türkçesinde misbet iktidaride onun yerini bil- fiili almıştır.” (Ergin, 1993: 366)

añabildiye (B.10571)

eydebildükçe (B.6015)

görebilür (B.1612)

irebilür eydebilür (B.75)

ulaşubilür-iseñ (B.463)

viribilür (B.7821)

yapabilür (B.1518)

Genel olarak yeterlilik fiilinin olumsuzunda –bil fiili kullanılmamıştır. “... menfi uma-fiili ek haline geçmiştir. Bu geçişte uma-’nın “u” vokali kendisinden önceki gerindiumunun vokali ile kaynaşmış ve önce Batı Türkçesinin başlarında –uma, -üme; -ima, -ime; -ama, -eme birlikleri ortaya çıkmıştır.” (Ergin, 1993: 366)

açamaz (B.3240)

añladımız (B.6263)

añlayumazsañ (B.1147)

bilemez (B.3196)

bilimedüñ (B.907)

bulmaz (B.3196)

bulmaz (B.3324)

dartamaya (B.3652)

eydemez (B.3414)

geçemez (B.3240)

gelemedüñ (B.907)

gidemezseñ (B.3214)

göremez (B.2669)

göremez (B.3324)

göremez (B.3415)

göremez (B.6366)

göremezseñ (B.2076)

<i>görinimez</i>	(B.6366)
<i>iremez</i>	(B.3415)
<i>iremez</i>	(B.6366)
<i>örtemeye</i>	(B.3652)
<i>yıkamadı</i>	(B.3494)

Yeterlilik fiilinin olumsuzunda –bil fiilinin korunduğu kullanım mevcuttur.

<i>direbilmez</i>	(s.18 - B.23)
-------------------	---------------

1.1.3.2.2. Tezlik Fiili

“Ani hareketleri tasvir etmek için, esas fiilden sonra gelen –ı-, -i-, -u-, -ü-, bağ fiil ekini alarak, ver- yardımcı fiiline bağlanarak meydana getirilir. Bu birleşik fiilde birden oluveren işler, çoğu zaman da rica yoluyla çabukluk ifade eder.” (Çatıkkaş, 2001: 178)

Tezlik fiili -i zarf fiil eki + ver- fiilinin asıl bir fiile gelmesi ile oluşan tasviri fiildir. Garib-nâme’de daima dar ünlü ile kullanılmıştır.

<i>bitürivirsün</i>	(B.10584)
<i>düzivire</i>	(B.3255)
<i>eydivirem</i>	(B.1894)
<i>eydivirgil</i>	(B.8713)
<i>eydivirür</i>	(B.1699)

1.1.3.2.3. Süreklilik Fiilleri

Süreklilik tasviri fiili asıl fiillere -A, -I, -U, -(U)p zarf fiil ekleri üzerine getirilen dur-, gel-, gör-, kal- fiilleriyle yapılmaktadır. Bu biçimler asıl fiile belirli bir süredir devam etme, belirli bir durumda kalma anlamları katmaktadır.

Garib-nâme’de süreklilik fiilleri dur-, gör- ve gel fiilleri ile yapılmıştır.

1.1.3.2.3.1. Fiil + Zarf Fiil Eki + Dur-

<i>akadur</i>	(B.2305)
<i>aladurgıl</i>	(B.4786)
<i>artadura</i>	(B.1237)
<i>bakadur</i>	(B.3519)
<i>bilüdura</i>	(B.898)

<i>bitedur</i>	(B.5956)
<i>çevrinüdür</i>	(B.2203)
<i>diyüdüra</i>	(B.1187)
<i>döndürüdür</i>	(B.6202)
<i>eydedursun</i>	(B.6015)
<i>gelüdür</i>	(B.5956)
<i>görnüdür</i>	(B.1979)
<i>gürnüdür</i>	(B.1390)
<i>inedur</i>	(B.8471)
<i>irdeyüdüra</i>	(B.1748)
<i>işlenüdür</i>	(B.6026)
<i>işleyüdür</i>	(B.7284)
<i>köynedura</i>	(B.4907)
<i>öğrenüdürmak</i>	(B.9623)
<i>öğredüdür</i>	(B.1202)
<i>örtedur</i>	(B.1349)
<i>söylenüdür</i>	(B.2882)
<i>söyleyüdür</i>	(B.5829)
<i>toyınudur</i>	(B. 1073)
<i>viredur</i>	(B.10326)
<i>yağadura</i>	(B.1070)
<i>yırtadur</i>	(B.1349)
<i>yiyledurur</i>	(B.3027)
<i>yyüdüra</i>	(B.1187)

1.1.3.2.3.2. Fiil + Zarf Fiil Eki + Gör-

<i>basagör</i>	(B.10279)
<i>kesegör</i>	(B.10279)
<i>gidegör</i>	(B.716)
<i>ulaşıgör</i>	(B.385)
<i>bulıgör</i>	(B.1038)
<i>varıgörgil</i>	(B.2940)
<i>varıgörgil</i>	(B.3222)

<i>eydügörüp</i>	(B.4179)
<i>işleyügör</i>	(B.9983)

1.1.3.2.3.3. Fiil + Zarf Fiil Eki + Gel-

<i>cüşageldi</i>	(B.15)
<i>dutageldi</i>	(B.266)
<i>dutagelen</i>	(B.1383)
<i>dutagelmiş</i>	(B.9344)
<i>dutagelmiş-durur</i>	(B.1363)
<i>dutagelmiş-idi</i>	(B.7322)
<i>görnügeldi</i>	(B.1244)
<i>görnügele</i>	(B.1145)
<i>soragelür</i>	(B.2967)
<i>togagelür</i>	(B.1677)
<i>uçagelüp</i>	(B.490)

1.1.3.3 Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

“Garibnâme XIV. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınmış bir eser olduğu için Eski Anadolu Türkçesinin genel özelliklerini yansıtan bir eserdir. Eserde aynı zamanda Eski Türkçe döneminden kalma bazı kelimeler de yer almaktadır. Eserde kullanılan birleşik fiillerden bazılarının isim unsurları Türkiye Türkçesinde kullanılmayıp Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan kelimelerden oluşmaktadır. Anlamca kaynaşmış ve kalıplaşmış bazı birleşik fiil örneklerinde ise günümüzde çok az kullanılan veya kullanılmayan bazı fiillerin de birleşik fiil kuruluşunda kullanıldığı görülmektedir. Garibnâme’de tespit edilen birleşik fiil örneklerinden Türkiye Türkçesinde kullanılmayanların çoğu özellikle anlamca kaynaşmış ve kalıplaşmış birleşik fiillerden oluşmaktadır. Bu birleşik fiil örnekleri Eski Anadolu Türkçe döneminin dil özelliklerini yansıtmaları bakımından önemlidir.” (Çıraklı, 2016: 87).

Garib-nâme birleşik fiil bakımından çok zengin bir eserdir. Özellikle anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bakımından birçok örnek söz konusudur. Biz burada eserde tesbit ettiğimiz ve bugün kullanılmayan örneklere özellikle yer verdik.

<i>adı sanı bilinme-</i>	(B.7934)	:Unutulmak, tanınmamak
<i>alkış al-</i>	(B.9115)	:Dua almak

<i>aplık kıl-</i>	(B.4539)	:Yiğitlik, göstermek
<i>alu bil-</i>	(B.5902)	:Aciz bilmek
<i>assı bul-</i>	(B.7243)	:Fayda bulmak
<i>ayru düş-</i>	(B.7948)	:Bir şeyden ayrı kalmak
<i>bagrını yak-</i>	(B.3917)	:Çok büyük üzüntü duymak
<i>balk ur-</i>	(B.7396)	:Parıldamak, ışıldamak
<i>baş indür-</i>	(B.8898)	:Boyun eğmek
<i>baş oynad-</i>	(B.5925)	:Bir şeye baş ile onay vermek
<i>baylık bul-</i>	(B.5993)	:Zenginleşmek
<i>bıyığın yağla-</i>	(B.1981)	:Bıyık burmak
<i>cân tenden çık-</i>	(B.5053)	:Ölmek
<i>cândan geç-</i>	(B.7046)	:Fedakârlık yapmak
<i>çavı yörü-</i>	(B.9007)	:Ünü yayılmak
<i>devlet gel-</i>	(B.2819)	:Önemli bir fırsat yakalamak
<i>dile gel-</i>	(B.7060)	:Konuşmak
<i>el karşur-</i>	(10031)	:El bağlamak
<i>el sun-</i>	(B.26)	:İş yapmak
<i>elgin gör-</i>	(B.5933)	:Küçük, ezik görmek
<i>emeğe düş-</i>	(B.9111)	:Zahmete uğramak
<i>et tol-</i>	(B.1991)	:Kilo almak”
<i>geñez kıl-</i>	(B.2685)	:Kolaylaştırmak”
<i>göñlüm kayna-</i>	(B.6750)	:Coşmak
<i>gözi aç-</i>	(B.6737)	:Uyanık olmak, farkına varmak
<i>hâl bil-</i>	(B.2249)	:Dertten anlamak
<i>‘ışka köyne-</i>	(B.6576)	:Aşkla yanmak
<i>‘ibret al-</i>	(B.6758)	:Ders almak
<i>içi köyne-</i>	(B.10346)	:İçi yanmak, üzülmek
<i>kaşın kantarma-</i>	(B.3112)	:Kaş çatmak, yüz ekşitmek, kızmak
<i>kul karavaş ol-</i>	(B.7720)	:Hizmetçi olmak
<i>kühün dut-</i>	(B.10259)	:Eski farz etmek
<i>ögin dir-</i>	(B.533)	:Aklını toplamak
<i>örü dur-</i>	(B.627)	:Ayakta durmak
<i>özini yüce dut-</i>	(B.10392)	:Kendini üstün görmek

<i>saykal ur-</i>	(B.1716)	:Cilalamak, parlatmak
<i>sayru düş-</i>	(B.3889)	:Hastalanmak
<i>söz dap-</i>	(B.9290)	:Sözü hemen anlamak
<i>söz dut-</i>	(B.2159)	:Birinın istediği gibi davranmak
<i>sözi geç-</i>	(B.5987)	:Başkasına hükmü geçmek
<i>tana bat-</i>	(B.5378)	:Şaşırmak, hayrete düşmek
<i>tapuda dur-</i>	(B.7042)	:Hizmet etmek
<i>ter dut-</i>	(B.3704)	:Taze tutmak
<i>tuş eyle-</i>	(B.4021)	:Rastlamak
<i>udlu kal-n</i>	(B.5273)	:Mahcup düşmek
<i>üni çık-</i>	(B.9205)	:Adı çıkmak
<i>yahtu vir-</i>	(B.820)	:Işık vermek
<i>yaragın id-</i>	(B.4252)	:Hazırlık yapmak
<i>yile vir-</i>	(B.6444)	:Boşa vermek

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇEKİM

Fiiller dilde yalın olarak, belirttikleri durumun adı olan mastar şekilleriyle yer alırlar. Ancak cümle içerisinde mutlaka çekimli olmak durumundadırlar. Çekimli bir fiilde de şahıs ve kip bulunur.

2.1. Fiil Çekiminde Şahıs

“Fiil çekiminde şahısları gösteren ekler şahıs ekleri denir. Fiilin hareketini yapan veya eden şahsı gösterir.” (Çatıkkaş, 2001: 106)

“Şahıs ekleri şekil ve zaman kalıbına dökülmüş hareketin şahsa bağlanması için kullanılan eklerdir. Bir çekimde, bir kipte aynı zamanda şahıs ifade eden şekil eklerini de şahıs ekleri sayarsak Türkçede üç tip şahıs ekleri olduğunu görürüz.” (Ergin,1993: 268)

2.1.1 Şahıs Zamiri Kaynaklı (I. Tipteki) Şahıs Ekleri

I. tipteki şahıs ekleri, kişi zamiri kaynaklı oldukları düşünülen eklerdir.“Birinci tipteki şahıs ekleri şahıs zamiri menşeli olup bugün, görülen geçmiş zama, şart ve emir dışındaki çekimlerde, yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zamani istek, gereklilik çekiminde kullanılan eklerdir.” (Ergin 1993: 268)

Garib-nâme’de kullanılan şahıs ekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Şahıs Zamiri Kaynaklı Şahıs Ekleri	Tekil	Çoğul
I. Kişi	- vAn - AnIn - vAm - In - Am	- vUz
II. Kişi	- sen - sIn	- siz
III. Kişi	Ek yok	- (lAr) veya Ek yok

2.1.1.1 Birinci şahıs

Birinci tekil şahıs eki olarak genellikle -Im eki kullanılır. Bu ekin kalınlık-incecik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görölmektedir.

<i>dir-em</i>	(B.559)
<i>dirşürey-im</i>	(B.5488)
<i>duray-ım</i>	(B.5488)
<i>görey-üm</i>	(B.576)
<i>görmüş-em</i>	(B.4325)
<i>görür-em</i>	(B.2243)
<i>irmiş-em</i>	(B.4325)
<i>korkar-am</i>	(B.3976)
<i>mahrûm kal-am</i>	(B.3976)
<i>mahzûn kal-am</i>	(B.3976)
<i>öliser-em</i>	(B.570)
<i>sorar-am</i>	(B.2243)
<i>var-ur-am</i>	(B.519)
<i>virey-üm</i>	(B.576)
<i>yir-em</i>	(B.1165)

Birinci tekil şahıs eki olarak -vAn ekinin kullanılması da söz konusudur. Eklerde de -b- >-v- değişikliği görölmektedir. Faruk K. Timurtaş “Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri”nde bildirmede ve fiil çekiminde kullanılan ve 1. şahsı gösteren -van,-ven, -vuz, -vüz eklerinin ben ve biz zamirlerinden geldiğini söylemektedir.

“Teklik birinci şahıs eki –van, -ven ve onun genişlemiş şekli olan –vanın, -venin’in Batı Türkçesindeki, b-v değişikliği ile eski çekim şeklinin birinci şahsında kullanılan ...ben’den geldiği açıktır.” (Ergin 1993: 269)

Garib-nâme’de birinci tekil şahıs için –van, -ven ekinin kullanıldığı örnekler aşağıda verilmiştir.

<i>dir-ven</i>	(B.563)
<i>durur-van</i>	(B.5625)
<i>döner-ven</i>	(B.5625)
<i>eyde-ven</i>	(B.268)
<i>kıla-van</i>	(B.4298)
<i>tapar-van</i>	(B.7953)

Ek fiilin isimlerin yüklem olmasını sağlayan kullanımında da bu şahıs eki kullanılmıştır.

<i>tok-van</i>	(B.660)
<i>sag-van</i>	(B.2942)
<i>sag-van</i>	(B.2943)
<i>bay-van</i>	(B.2943)
<i>tagılup-van</i>	(B.5488)

Birinci tekil şahıs eki olarak -vAm ekinin kullanılması da söz konusudur. Muharrem Ergin ekin bu şekle dönüşmesinin nedenini birinci tekil şahıslardaki “m” tesiriyle oluştuğunu söylemektedir (Ergin, 1993: 269).

<i>eyde-vem</i>	(B.3774)
<i>olur-vam</i>	(B.6484)

Birinci çoğul şahıs çekiminde –Iz eki kullanılmaktadır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Ek daima dar yuvarlak ünlülerle kullanılmıştır.

<i>bilmez-üz</i>	(B.7508)
<i>bilür-üz</i>	(B.93)
<i>dönmez-üz</i>	(B.237)
<i>gidişer-üz</i>	(B. 5031)
<i>varur-uz</i>	(B.101)

Birinci çoğul şahıs çekiminde –vUz eki de kullanılmıştır. Bu ek daima yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır.

<i>almaya-vuz</i>	(B.1142)
<i>dönmeye-vüz</i>	(B.10534)
<i>duta-vuz</i>	(B.574)
<i>göre-vüz</i>	(B.9744)
<i>kalmaya-vuz</i>	(B.1142)
<i>komaya-vuz</i>	(B.8912)
<i>okıya-vuz</i>	(B.8963)
<i>ola-vuz</i>	(B.9745)
<i>tagılmaya-vuz</i>	(B.491)

2.1.1.2. İkinci şahıs

İkinci tekil şahısta –sen, -sın, -sin kullanılmaktadır.

“Teklik ikinci şahıs –sın, sin eki eski ... sen’in vokal değişmesi ve ekleşmesi ile ortaya çıkmış şeklidir.” (Ergin 1993: 270)

<i>bile-sin</i>	(B.4943)
<i>gire-sen</i>	(B.665)
<i>göre-sin</i>	(B.4943)
<i>ire-sen</i>	(B.665)
<i>kılur-sın</i>	(B.1395)
<i>olur-sın</i>	(B.1395)
<i>söyleye-sin</i>	(B.5040)
<i>süre-sin</i>	(B.5040)
<i>utana-sın</i>	(B.680)
<i>vire-sen</i>	(B.4944)
<i>yana-sın</i>	(B.680)

İkinci çoğul şahıs geniş zaman ve istek kipi çekiminde –sIz eki kullanılmaktadır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir.

<i>bula-sız</i>	(B.196)
<i>başara-sız</i>	(B.5194)
<i>göre-siz</i>	(B.8953)
<i>bile-siz</i>	(B.9494)
<i>tuya mı-sız</i>	(B.584)

2.1.1.3. Üçüncü şahıs

Üçüncü tekil şahıs çekiminde emir kipi çekimi dışında herhangi bir ek kullanılmamaktadır.

<i>olur</i>	(B.293)
<i>kılur</i>	(B.293)
<i>görür</i>	(B.674)

Üçüncü çoğul şahıs çekiminde –lAr eki kullanılmaktadır.

<i>kurtaralar</i>	(B.19 s.18)
<i>yyeler</i>	(B.1534)
<i>söyleyeler</i>	(B.1534)

2.1.2. İyelik Eki Kaynaklı (II. Tipteki) Şahıs Ekleri

İyelik eki kaynaklı olduğu düşünülen eklerdir. Bu ekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

İyelik Eki Kaynaklı Şahıs Ekleri	Tekil	Çoğul
I. Kişi	-m	-K
II. Kişi	-ŋ	-(U)ñUz
III. Kişi	Ek yok	Ek yok veya -lAr

Görülen geçmiş zaman ve dilek-şart çekimlerinde iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmıştır.

2.1.2.1. Birinci şahıs

Birinci tekil şahıs çekiminde –m eki kullanılmıştır.

<i>baksa-m</i>	(B.3829)
<i>didü-m</i>	(B.1432)
<i>eydemedü-m</i>	(B.5817)
<i>eyledü-m</i>	(B.3326)
<i>eytdü-m</i>	(B.1430)
<i>gördü-m</i>	(B.6014)
<i>söyledü-m</i>	(B.3326)
<i>yahtulandı-m</i>	(B.7979)
<i>olsa-m</i>	(B.7979)
<i>olursa-m</i>	(B.4018)
<i>sunarsa-m</i>	(B.5399)
<i>varsa-m</i>	(B.3816)

Görülen geçmiş zaman birinci çoğul şahıs çekiminde –k eki kullanılmıştır.

<i>didü-k</i>	(B.7628)
<i>eytdü-k</i>	(B.6836)
<i>geçdü-k</i>	(B.7899)
<i>geldü-k</i>	(B.4682)
<i>kıldı-k</i>	(B.1273)
<i>vardu-k</i>	(B.7899)

2.1.2.2. İkinci şahıs

İkinci tekil şahıs çekiminde –ñ eki kullanılmıştır.

<i>yimedi-ñ</i>	(B.10414)
<i>dimedi-ñ</i>	(B.10414)
<i>bildü-ñ</i>	(B.6205)
<i>anladu-ñ</i>	(B.6402)
<i>işitdü-ñ</i>	(B.6492)
<i>kılsa-ñ</i>	(B.92)
<i>baksa-ñ</i>	(B.273)

İkinci çoğul şahıs çekiminde daima dar yuvarlak ünlüyle gelen (U)–ñuz eki kullanılmıştır.

<i>görse-ñüz</i>	(B.173)
<i>sımasa-ñuz</i>	(B.584)
<i>eytme-ñüz</i>	(B.4144)
<i>gid-üñüz</i>	(B.4252)
<i>idü-ñüz</i>	(B.4252)
<i>görse-ñüz</i>	(B.4782)
<i>bildü-ñüz</i>	(B.8965)

2.1.2.3. Üçüncü şahıs

Üçüncü tekil şahıs çekiminde ek kullanılmamıştır.

<i>dutmadı</i>	(B.4721)
<i>viridi</i>	(B.4721)
<i>dutsa</i>	(B.4732)
<i>geçürse</i>	(B.4732)

Üçüncü çoğul şahıs eki olarak –lAr kullanılmıştır.

<i>dutdı-lar</i>	(B.443)
<i>geld-iler</i>	(B.456)
<i>tagıldı-lar</i>	(B.456)
<i>çıksa-lar</i>	(B.770)
<i>sorsa-lar</i>	(B.7537)

2.1.3. III. Tipteki Şahıs Ekleri

Türkçede üçüncü tipteki şahıs ekleri olarak da emir eklerini gösterebiliriz.

“Fakat tabii emir ekleri aslında şekil ekleridir. Yalnız emirde her şahsın ayrı bir şekil eki olduğu için o şekil ekleri aynı zamanda şahıs da ifade ederler.” (Ergin 1993: 272)

2.1.3.1. Birinci şahıs

Birinci çoğul şahıs için –AlUm eki kullanılmıştır.

<i>bil-elüm</i>	(B.1431)
<i>bul-alum</i>	(B.1431)
<i>istey-elüm</i>	(B.2520)
<i>koy-alum</i>	(B.625)
<i>yi-y-elüm</i>	(B.625)

2.1.3.2. İkinci şahıs

İkinci tekil şahıs emir kipi çekimi eksiz yapılmaktadır.

<i>işit</i>	(B.683)
<i>bil</i>	(B.1855)
<i>bilme</i>	(B.1855)
<i>terk it</i>	(B.10414)

İkinci tekil şahıs emir kipi çekiminde –gIl eki kullanılarak da yapılmaktadır. Bu ek günümüz Türkçesinde artık kullanılmamaktadır.

<i>bat-gıl</i>	(B.3979)
<i>yirinme-gil</i>	(B.3984)
<i>var-gıl</i>	(B.5167)
<i>dut-gıl</i>	(B.5167)
<i>sanma-gıl</i>	(B.6666)
<i>eyt-gil</i>	(B.8231)

İkinci çoğul şahıs emir kipi çekiminde –ñ eki kullanılmıştır.

<i>al-uñ</i>	(B.625)
<i>dime-ñ</i>	(B.1333)
<i>var-uñ</i>	(B.1532)
<i>eyle-ñ</i>	(B.1532)
<i>kıl-uñ</i>	(B.1533)

İkinci çoğul şahıs emir kipi çekiminde –ñüz eki kullanılmıştır.

<i>gidü-ñüz</i>	(B.4252)
<i>idü-ñüz</i>	(B.4252)
<i>bil-üñüz</i>	(B.1217)
<i>kıl-uñuz</i>	(B.1217)

2.1.3.3. Üçüncü şahıs

Üçüncü tekil şahıs emir kipi çekiminde şahıs eki olarak –sIn eki kullanılır. Bu ekin, kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir.

<i>anla-sun</i>	(B.1339)
<i>ayırma-sun</i>	(B.499)
<i>dinle-sün</i>	(B.1339)
<i>dut-sun</i>	(B.222)
<i>eksilme-sün</i>	(B.221)
<i>ırma-sun</i>	(B.499)
<i>kesilme-sün</i>	(B.221)
<i>kıl-sun</i>	(B.1021)
<i>ol-sun</i>	(B.222)

Üçüncü çoğul şahıs emir kipinde –sInAr kullanılmıştır.

<i>iste-sünler</i>	(B.2291)
--------------------	----------

2.2. Fiil Çekiminde Şekil Ve Zaman

Fiil çekiminde kullanılan eklerin fonksiyonlarını tespit etmek, hatta bazen bu fonksiyonları birbirinden ayırt edebilmek oldukça güçtür. Özellikle vurgu ve tonlama, bazı eklere fonksiyon yüklemeye son derece etkili olur. Özellikle ETTk. gibi sadece yazılı metinleri ile takip edebildiğimiz bir dönemdeki fiil çekimi eklerinin fonksiyonlarını belirlemek, vurgu ve tonlamadan yararlanılamadığı için, oldukça güçtür.(Gülsevin, 2011: 79)

Bu bakımdan Garib-nâme’de kullanılan kip eklerinin görevlerini tam anlamıyla ayırt etmek mümkün değildir. Örneğin –A istek kipi birçok kip anlamında kullanılmıştır.

“Bugün Anadolu’da bulunan muhtelif ağızların o dönemde de bulunmuş olmalarından dolayı, EAT.’de herhangi bir zaman için birden çok ek

kullanılabilmektedir (örn. Gelecek Zaman için, -(y)A; -(y)AsI; -(y)IsAr; -(y)AcAK, -dAçI, -sA gerek). Bazen de bir ekin birden çok zaman veya kipin çekiminde görev üstlendiği görülür (örn.-(y)A eki, Gelecek Zaman, Şimdiki Zaman, Geniş Zaman, İstek Kipi vs.).” (Gülsevin, 2013: 75)

2.2.1. Görülen Geçmiş Zaman

Garib-nâme’de görülen geçmiş zaman eki olarak –dI kullanılmaktadır. Ekin, 1. tekil ve çoğul şahıslarda ünlüsü daima dar yuvarlaktır. 3. tekil ve çoğul kişilerde ise ek, daima düz ünlülü olarak gelmiştir. Ayrıca ek, sadece -d’li kullanıldığı için ünsüz benzeşmesine uymamaktadır.

<i>al-dı-lar</i>	(B.4247)
<i>bagla-du-k</i>	(B.4318)
<i>bil-di-ler</i>	(B.5788)
<i>bil-dü-ñ</i>	(B.6974)
<i>bil-dü-ñüz</i>	(B.8965)
<i>bilme-dü-m</i>	(B.66)
<i>bul-du-m</i>	(B.8677)
<i>di-dü-m</i>	(B.6669)
<i>dut-du-k</i>	(B.4275)
<i>dutma-dı</i>	(B.4275)
<i>düzil-di</i>	(B.243)
<i>eyle-dü-m</i>	(B.213)
<i>eyt-di-ler</i>	(B.4275)
<i>geç-dü-m</i>	(B.4423)
<i>gel-di</i>	(B.232)
<i>gel-di-ler</i>	(B.4247)
<i>gel-dü-k</i>	(B.3551)
<i>gel-dü-m</i>	(B.8677)
<i>indürme-di</i>	(B.243)
<i>işit-dü-ñ</i>	(B.6974)
<i>kılma-du-m</i>	(B.66)
<i>uğra-du-m</i>	(B.4423)
<i>yaz-du-m</i>	(B.213)

Görülen geçmiş zaman kipinin kullanılışı:

Garib-nâme’de görülen geçmiş zaman kipi geçmişte başlayıp geçmişte bitmiş olan ve nakleden tarafından ya gözle görülmüş veya kesin olarak bilinen fiilleri ifade etmektedir.

“*Âlemi biş kat yarattı ol Celîl / Kimisi ‘izzetdedür kimi zelil*” (B.2581)

Ulvideyken süfliye indi revân / Başı üzre Âdem ’üñ kondı hemân (B.5175)

Gördi bir gevde yatur heybet ulu / Añlayu **bakdı** içi hikmet tolu (B.5176)

Çün tefahhus itdi ol hikmetleri / Eytdi kim zî Tañrı ’nuñ kudretleri (B.5177)

Görülen geçmiş zaman kipi bazen geniş zaman işlevinde de kullanılmaktadır.

*Şeyhüñ irşadı bize **oldı** delîl / Her kimüñ kim şeyhi yok **kaldı** zelîl* (B.9735)

2.2.2. Duyulan~Farkına Varılan Geçmiş Zaman

Garib-nâme’de öğrenilen geçmiş zaman için –miş ve –updurur ekleri kullanılmıştır.

2.2.2.1. -miş

“Bu zamanın birbirinden ayrı iki temel fonksiyonu vardır:

a. Geçmişte cereyan eden bir oluş veya kılışın bizzat görülmediği, başkası tarafından nakledildiği durumlarda bu zaman kullanılabilir. İfadesinde rivayet anlamı bulunur. Asıl eki -mİş’tir ve dâima, düz-dar ünlü ile kullanılır.

b. -mİş ekinin bir görevi de, önceden vuku bulmuş, fakat söyleyen tarafından sonradan farkedilmiş ya da görülmüş bir oluş ve kılışı bildirmektir. Yani olmuş bir fiilin konuşulan anda etkisini devam ettiği durumlarda da kullanılan bir ektir. Bu fonksiyon için -(y)Up dur(ur) eki de kullanılmaktadır.” (Gülsevin, 2013: 76)

Garib-nâme’de duyulan geçmiş zaman eki –miş, –miş’tir. Bu ek daima dar düz ünlü ile kullanılır.

aldan-mış-am (B.5540)

as-mış-lar (B.4850)

dur-mış (B.7568)

dur-mış-van (B.6475)

gel-miş (B.7705)

ko-mış (B.7486)

ol-mış-am (B.5628)

ol-mış-lar (B.4666)

<i>râzı ol-mış-lar</i>	(B8749)
<i>san-mış-am</i>	(B.5540)
<i>sev-miş-ler</i>	(B.4695)
<i>siz-miş-üz</i>	(B.6094)
<i>unit-mış-lar</i>	(B.4695)
<i>ur-mış</i>	(B.7568)
<i>yap-mış-uz</i>	(B.6094)

Öğrenilen geçmiş zaman kipinin kullanılışı:

Öğrenilen geçmiş zaman kipi geçmişte olmuş ve kesinlik bildiren fiillerde kullanılmaktadır.

Akl elinden şol hüküm işler müdâm / 'Akl oturmuş başda dutmuş hôt makâm (C2/1 S.259 B.7)

Hem bu halkuñ rızkına oldur sebab / Anı şol tertîbde komuş ol Çalab (B.7486)

Bu kipi kullanıldığı fiillerde okuyucuya bir fikri kabul ettirmek amacıyla bir kesinlik ifadesi söz konusudur.

Eyle dutmuş dünyayı terk idemez / Dek beni egler velîkin gidemez (B.5493)

Ayrıca bu kipte bir şeyin farkına sonradan varma ve bundan hayıflanma anlamı da söz konusudur.

Ben hevâyı 'ışk diyüp aldanmışam / Güydüğüm oldı anı 'ışk sanmışam (B.5540)

Bu kipi şimdiki zaman anlamında kullanıldığı da görülür.

Eydür uş ben karşı durmuşvan saña / 'İşk-ıla sen baña her dem baksana (B.6475)

2.2.2.2. -UpdUrUr

Gülsevin bu ekin -(u)Up zarf fiil eki ile dur(ur) bildirme şeklinin birleşmesinden meydana geldiğini söylemektedir. “Bugün yazı dilimizde bulunmayan bu yapıyı TTK.’ye daha ziyade –miş + kişi veya –miştir olarak aktarabiliriz. Ancak tıpkı –miş ekinin iki ayrı temel fonksiyonun olduğu gibi –miş diye aktarabileceğimiz bu kullanışların da (duyulan geçmiş zaman ve farkına varılan geçmiş zaman olarak) iki ayrı fonksiyonu vardır. Ayrıca bu ekte “sürmekte olan, devam edegelen bir geçmiş zaman” fonksiyonu da sezilir.” (Gülsevin, 2011: 83)

<i>alup-durur</i>	(2144)
<i>bağlanupdur</i>	(B.3452)
<i>bağlapdur</i>	(B.3480)

<i>baglayupdur</i>	(B.3461)
<i>durupdur</i>	(B.2640)
<i>dutupdur</i>	(B.4870)
<i>düşüpdür</i>	(B.2640)
<i>farz olupdur</i>	(B.2779)
<i>gark olupdur</i>	(B.2907)
<i>gelüpdür</i>	(B.4385)
<i>irüpdür</i>	(B.4870)
<i>kalupdur</i>	(B.3419)
<i>kaplayupdur</i>	(B.2649)
<i>yaylup-durur</i>	(B.812)

2.2.3. Geniş Zaman

Geniş zaman kipi, geçmişten başlayarak geleceğe kadar giden bütün zaman dilimleri içerisindeki oluş ve kılışları, yapılan işleri ve durumları içerisine alır. Yani işin oluşun her zaman yapıldığını ve yapılacağını belirtir. Geniş zaman ekleri şekil ve zaman ifade eden eklerdir. Şekil eki olarak bildirme, zaman eki olarak da geniş zamanı karşılarlar. (Ergin, 1993: 275)

Geniş zaman kipinin -Ur şeklinde kullanımı Garib-nâme'de yaygın olarak görülmektedir. Ekin bu kullanımında kalınlık-incelik uyumuna uyduğu ancak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Garib-nâme'de ekin -Ar ve ünlülerden sonra gelen -r kullanımları da bulunmaktadır. Geniş zaman eki, Garib-nâme'de zamir kökenli kişi ekleriyle çekimlenir.

<i>ak-ar-van</i>	(B.5633)
<i>al-ur-sın</i>	(B.5050)
<i>añlad-ur-lar</i>	(B.9724)
<i>bildür-ür-ler</i>	(B.9724)
<i>çevrin-ür</i>	(B.4603)
<i>dartış-ur-lar</i>	(B.994)
<i>dile-r-ven</i>	(B.5516)
<i>di-r-ven</i>	(B. 563)
<i>dog-ar-am</i>	(B.5631)
<i>dön-er-ven</i>	(B.5625)

<i>dur-ur-sın</i>	(B.5083)
<i>dur-ur-van</i>	(B.5625)
<i>dut-ar</i>	(B.1669)
<i>dut-ar-sın</i>	(B.5109)
<i>dut-ar-van</i>	(B.5634)
<i>es-er-ven</i>	(B.5632)
<i>eyd-ür-em</i>	(B.7953)
<i>eyd-ür-üz</i>	(B.7798)
<i>gör-ür-sın</i>	(B.4417)
<i>gözle-r-em</i>	(B.2257)
<i>kıl-ur</i>	(B.1668)
<i>kıl-ur-lar</i>	(B.10082)
<i>kıl-ur-uz</i>	(B.9663)
<i>mest ol-ur-vam</i>	(B.6484)
<i>san-ur-lar</i>	(B.832)
<i>tap-ar-van</i>	(B.7953)
<i>tuna-r-van</i>	(B.5631)
<i>urış-ur-sız</i>	(B.629)
<i>ur-ur-sın</i>	(B.5109)
<i>uyu-r-van</i>	(B.5503)

Garib-nâme’de geniş zaman ekinin olumsuzu –maz -mez’dir.

<i>alın-maz</i>	(B. 1435)
<i>añıl-maz</i>	(B.5635)
<i>baka-maz-uz</i>	(B.1113)
<i>bile-mez-sın</i>	(B.4558)
<i>bil-mez</i>	(B.4648)
<i>bil-mez-em</i>	(B.5635)
<i>bulı-maz-am</i>	(B.2257)
<i>bulı-maz-sın</i>	(B.4558)
<i>çıka-maz-uz</i>	(B.1113)
<i>dur-maz</i>	(B.4648)
<i>katlan-maz-uz</i>	(B.2517)
<i>ko-maz-lar</i>	(B.4704)

<i>ol-maz</i>	(B.4603)
<i>râzı ol-maz-lar</i>	(B.790)
<i>sıg-maz-sın</i>	(B.3153)
<i>varı-maz-sın</i>	(B.3504)

Geniş zaman kipinin kullanılışı:

Garib-nâme’de geniş zaman çoğunlukla genel hükümler ifade etmek amacıyla kullanılır.

*Çün sülâle mukbil ola dünyada / Ata adın yirde **komaz** iy dede (B.2368)*

*Per eger dönmezse taş niçe **döner** / Pes bilüñ kim olmasa **olmaz** bu per (B.7767)*

*Ol fazîletdür ki halka hak **virür** / Kamulardan halk anı artuk **görür** (B.9006)*

Geniş zaman ekinin bazen koşul anlamında kullanıldığı da görülmektedir.

*Degme bir harfün kim **okır** ma ‘nisin / **Bilür** anuñ ne dimekdür kamusun (B.2794)*

*Eytdi her kim şeyhi yoksa dîni yok / Ya ‘ni yönin hakk’a **dutmaz** dîni yok (B.8955)*

2.2.4. Gelecek Zaman

Garib-nâme’de gelecek zaman en çok –IsAr eki ile yapılmaktadır. Bu durum zaten Eski Anadolu Türkçesinin genel karakteristiğidir.

Eserin düzyazı kısmında bugün kullanılan –AcAk gelecek zaman ekinin kullanımını da vardır.

Bu eklerden başka “-(y)a, -sa gerek” kullanımları da gelecek zaman anlamı vermektedir. Ancak tasarlama kiplerininin bütününde bir gelecek zaman anlamı söz konusu olduğundan biz bu kullanımlardaki gelecek zaman anlamını vurguladık ama bu kullanımları yine istek ve gereklilik kiplerinde gösterdik.

2.2.4.1. -ısar –iser

Eski Anadolu Türkçesi’nin karakteristik gelecek zaman eki -(y)IsAr’dır. Eski Türkçenin sonlarında ortaya çıktığı anlaşılan ve hem Kuzeydoğu Türkçesinde hem Batı Türkçesinde bulunan bu gelecek zaman ekinin nasıl türediği belli değildir. Eski Anadolu Türkçesinde çok yaygın olarak kullanılan -(y)IsAr eki yerini EAT’nin sonlarına doğru başlangıçta sıfat-fiilken daha sonra gelecek zaman çekim eki olarak kullanılan -(y)AcAk’a bırakmıştır (Ergin, 1993: 287).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde -(y)IsAr’ın ekinin çekimi şu şekildedir (Gülsevin, 2007: 100):

1.teklik	-(y) IsArAm -(y) IsArvAn -(y) IsArvAnın -(y) IsArIn
1.çokluk	- (y) IsArUz
2.teklik	-(y) IsArsIn
2.çokluk	-(y) IsArsIz
3. teklik	-(y) IsAr
3.çokluk	-(y) IsArIAr

Garib-nâme’de bu çekimlerden 1. teklik -(y) IsArvAnın, 1.teklik -(y) IsArIn, 2. Çokluk -(y) IsArsIz çekimlerine örnek görülmemektedir.

<i>al-ısar-sın</i>	(B.5214)
<i>bak-ısar-sın</i>	(B.5213)
<i>dur-ısar-lar</i>	(B.8223)
<i>eyd-iser-em</i>	(B.6002)
<i>eyd-iser-ven</i>	(B.9170)
<i>gel-iser</i>	(B.215)
<i>gid-iser-üz</i>	(B.5031)
<i>gid-iser-ven</i>	(B.10455)
<i>gör-iser-sin</i>	(B.5214)
<i>hakir ol-ısar-am</i>	(B.4042)
<i>id-iser-sin</i>	(B.5216)
<i>kal-ısar</i>	(B.215)
<i>kalmay-ısar-sın</i>	(B.10455)
<i>kıl-ısar-sın</i>	(B.5216)
<i>kop-ısar-sın</i>	(B.1688)
<i>ol-ısar-am</i>	(B.4103)
<i>ol-ısar-lar</i>	(B.9930)
<i>olmay-ısar</i>	(B.1286)
<i>olmay-ısar</i>	(B.98)
<i>öl-iser-em</i>	(B.570)
<i>ölmey-iser</i>	(B.1286)

<i>utlu ol-ısar</i>	(B.662)
<i>var-ısar-sın</i>	(B.1396)
<i>var-ısar-sın</i>	(B.834)
<i>var-ısar-uz</i>	(B.4971)
<i>yat-ısar-lar</i>	(B.8234)

2.2.4.2. -(y)A

Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan -(y)A eki Eski Türkçede kullanılan -gay, -gey gelecek zaman ekinen gelmektedir. Eski Türkçedeki -gay, -gey daha sonra -ga, -ge şeklinde ortaya çıkarak Batı Türkçesinde g sesinin düşmesi ile -a, -e şeklinde inkişaf etmiştir. Fakat bu arada zamanla fonksiyon değiştirerek istek eki olmuştur. Zaten gelecek zaman şeklinde bir istek ifadesi, bir tasarlama kipi olarak istek şeklinde de kapalı bir gelecek zaman ifadesi vardır. Bu sebeple ekin zaman anlamını kaybedip şekil fonksiyonunu kuvvetlendirmesi kolay olmuştur (Ergin, 1993: 287).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde -(y)A ekinin çekimi şu şekildedir (Gülsevin, 2011: 100)

1. teklik	-(y) Am
1. çokluk	-(y) AvUz
2. teklik	-(y) AsIn
2. çokluk	-(y) AsIz
3. teklik	-(y) A
3. çokluk	-(y) AlAr

<i>âzâd ola</i>	(B.4609)
<i>bilevüz</i>	(B.1133)
<i>bilüdura</i>	(B.898)
<i>bitmeyeler</i>	(B.428)
<i>bulalar</i>	(B.373)
<i>bulasız</i>	(B.196)
<i>diyem</i>	(B.5659)
<i>dönmeyevüz</i>	(B.10534)
<i>dutmayalar</i>	(B.428)
<i>gelüdura</i>	(B.898)

<i>gidevüz</i>	(B.1120)
<i>işleyesin</i>	(B.9957)
<i>İşleyevüz</i>	(B.1510)
<i>komayavuz</i>	(B.8912)
<i>Lâyık ola</i>	(B.5992)
<i>muvâfik ola</i>	(B.5992)
<i>münkâd olalar</i>	(B.786)
<i>n'idevüz</i>	(B.1120)
<i>olasın</i>	(B.9957)
<i>öleler</i>	(B.786)
<i>rahmet kıla</i>	(B.8356)
<i>şâd</i>	(B.4609)
<i>şâd eyleyem</i>	(B.4005)
<i>uyalar</i>	(B.373)
<i>uyavuz</i>	(B.4174)
<i>yâd eyleyem</i>	(B.4005)

2.2.4.3. (-y) AcAk

Türkiye Türkçesinde gelecek zaman çekimi -(y)AcAk'tır. Menfî ve müspet fiil köklerine, gelerek gelecek zaman şekli yapan bu ek yapı bakımından sıfat-fiil kökenlidir (Ergin, 1993: 286).

Garib-nâme'de tek bir yerde geçen -(y)AcAk eki eserde nesir olarak açıklamalar kısmında kullanılmıştır.

“SEKİZİNÇİ DÂSİTÂN ALTINÇI BÂBDAN BEYÂN İDER MESKENET AHVÂLİNİ BİL KİM HAK SÜBHANEHU VE TA ‘ÂLÂ ÖZ KEMÂLİ KUDRETİNDEN ‘ÂLEMİ YARATDI VE CEMİ‘-İ ‘ÂLEME HİTÂB İTDİ Kİ BENÜM DÓSTLARUM **GELECEKDÜR** BEN SİZİ OLARA MUSAHHAR İTDÜM TEVÂZU‘ İDÜÑ (s. 206)

2.2.5. Şart

Şart kipinin eki –sa –se’dir.

<i>bak-sa-ñ</i>	(B.4752)
<i>bay ol-sa-m</i>	(B.8750)
<i>eyle ol-sa</i>	(B.8065)

<i>sıma-sa-ñuz</i>	(B.584)
<i>sun-sa</i>	(B.5863)
<i>var-sa-m</i>	(B.3816)

Şart kipinin kullanılışı

Bugün olduğu gibi şart ifade etmektedir. Şartlı birleşik cümlede şart unsurunu meydana getirir. Şart bildirdiği sürece esas cümlenin yüklemi olamayan ve bu yüzden bir kip özelliği taşımayan -sA eki, sadece dilek-istek bildirdiği örneklerde asıl cümlenin yüklemi olabilmektedir.

Eyle olsa 'akl u cân ölmeyiser / Pertev-i hak'dur fenâ olmayısar (B.1307)

Ol ki hiç ögüt aña hâcet degül / Kanda kim bulsa kılur hakkı kabul (B.1350)

Ten 'amel kulsa aña uçmak gelür / Nitekim akça cihân mülkin alur (B.1439)

Bu kip -sa gerek şeklinde gereklilik kipi işlevinde de kullanılmıştır.

Bu gönül pes bir yire uysa gerek / Kim ola ol 'akl u nefsdan yigirek (B.1009)

Biri ahı birisi şeyh kapısı / Olsa gerek her birinüñ tapısı (B. 3105)

Ol kişi biş dürlü iş kulsa gerek / İşid imdi eydeyüm n'olsa gerek (B.3170)

2.2.6. Emir

Emir kipi tasarı halindeki eylemi emir şekliyle ifade eder, diğer fiil kiplerinden farklı olarak emir çekiminde her şahıs için o şahsa özel ekler kullanılır.

<i>bil-eyüm</i>	(B.8788)
<i>kıl-ayum</i>	(B.8788)
<i>sor-ayum</i>	(B.2240)
<i>vir-eyüm</i>	(B.2240)

Garib-nâme'de teklik birinci şahısta –eyin kullanımı da görülmektedir.

eyd-eyin (B.4013)

İkinci tekil şahıs için –gil eki kullanılmaktadır.

<i>ayırma-gıl</i>	(B.3930)
<i>bat-gıl</i>	(B.3979)
<i>bil-gil</i>	(B.6930)
<i>cehd it-gil</i>	(B.3214)
<i>gel-gil</i>	(B.6930)
<i>kıl-gıl</i>	(B.3258)
<i>varıgör-gil</i>	(B. 3222)

İkinci tekil şahıs çekiminde bugün olduğu gibi eksiz çekim de söz konusudur.

<i>aç</i>	(B. 1435)
<i>al</i>	(B. 1435)
<i>dut</i>	(B.3840)
<i>uht</i>	(B.3840)

Şahıs eki + seslenme ünlemi (-A) biçiminde kullanılmaktadır.

<i>anlat-san-a</i>	(B.9890)
<i>bak-san-a</i>	(B.6874)
<i>kıl-san-a</i>	(B.9869)
<i>sor-san-a</i>	(B.9764)

Üçüncü tekil şahısta –sIn kullanılmıştır. Ek daima dar yuvarlak ünlülü şekildedir.

<i>ayırma-sun</i>	(B.1338)
<i>dinle-sün</i>	(B.1339)
<i>gel-sün</i>	(B.4265)
<i>gitme-sün</i>	(B.4064)
<i>ırma-sun</i>	(B.1338)
<i>n'eyle-sün</i>	(B.4243)

Birinci çoğul şahısta –AlUm kullanılmıştır.

<i>gör-lüm</i>	(B.9500)
<i>koy-alum</i>	(B.625)
<i>ragbet kıl-alum</i>	(B.9516)
<i>sor-alum</i>	(B.9500)
<i>yy-elüm</i>	(B.625)

İkinci çoğul şahıs çekiminde yine müstakil bir ekin olmadığı, şahıs ekleriyle çekimin yapıldığı görülür.

<i>düşme-ñüz</i>	(B.635)
<i>eytme-ñüz</i>	(B.4144)
<i>gid-üñüz</i>	(B.4252)
<i>hâzır ol-unuz</i>	(B.572)
<i>sanma-ñuz</i>	(B.3085)

Üçüncü tekil şahıs için şahıs eki, fiilin üzerine gelmektedir.

<i>iste-sünler</i>	(B.2291)
--------------------	----------

2.2.7. İstek

-A istek eki, yapılan davranışa ve fiile istek, arzu, niyet, dilek, maksat anlamlarını veren tasarlama kipidir.

“-A istek eki, ET gelecek zaman ifade eden -GAy ve daha sonra y'nin düşmesiyle oluşan –GA eklerinden gelmektedir. Batı Türkçesine geçerken baştaki g ve g ünsüzleri de eriyerek kaybolmuştur. Ekin değişimi, hem fonksiyon hem de şekil bakımındandır. Daha önce gelecek zaman bildirirken sonradan isteği de ifade etmeye başlamıştır. Çünkü gelecek zaman ekinin fonksiyonları arasında da istek ifade etmesi bulunmaktadır. Bu sebeple gelecek zaman ekinin şekil değiştirirken fonksiyonunu da değiştirme aşaması çok zor olmamıştır.” (Ergin, 1993: 310, 312).

al-a-sın (B.1647)

añ-a-lar (B.6242)

ar-a-vuz (B.260)

başar-a-sız (B.5194)

bil-e-ler (B.6684)

bil-e-sin (B.1647)

bul-a-lar (B.6684)

eyd-e-vem (B.3774)

eylemey-e-m (B.4026)

eyley-e-m (B.4024)

komay-a-m (B.4026)

lâyık ol-a (B2784)

ol-a-sız (B2784)

san-a-sın (B.1528)

sürin-e-ven (B. 3611)

toylay-a-m (B.4024)

Ancak bu ek bugün de olduğu gibi belirgin bir şekilde istek anlamı bildirmemekte cümledeki bağlama göre değişik kiplerin işlevini üstlenebilmektedir.

Bilesin kim niçe geçdi dirliğüñ / hükm içinde kime bitdi birliğüñ (B.4724)

Çünkü işi ma 'lum **ola** kişiye / İş içinden aña nesne **ışıya** (B.6927)

Añlayasın bunda ma 'nî ne 'ydügin / **Diñle** imdi **eydeyüm** niçe 'ydügin (B.7165)

Aşağıdaki beyitte birinci dizede gereklilik anlamı varken ikinci dizede geniş zaman anlamı vardır.

*Merd-i sâlihde yalan söz **olmaya** / Ger olursa hazrete hōş **gelmeye** (B.9270)*

*Sürineven niçe kim 'ömrüm **ola** / İnşaallah kim Çalap rûzî **kıla** (B. 3611)*

2.2.8. Gereklilik

Gereklilik -sA gerek şeklinde bir birleşik yapıyla oluşturulmuştur. Gereklilik kipinde gelecek zaman anlamı da söz konusudur.

Garib-nâme'de gelecek zaman kipi olarak kullanılan bir birleşik yapıdır.

“Bergamalı Kadri'nin mürekkep yapı olarak verdiği gelecek zaman şekli olan -sA gerek yapısı Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili pek çok incelemede, gereklilik bildiren şekillerle karıştırılmıştır. Aslında gereklilik bildiren örneklerinden çok, gelecek zamanı bildiren kullanışlarına rastlanır.” (Gülsevin, 2011: 103).

bil-señ gerek (B.1836)

geç-se gerek (B.4672)

gel-señ gerek (B.1983)

göç-se gerek (B.4672)

ilt-se gerek (B.491)

kıl-sañ gerek (B.1836)

2.3. Fiillerin İki Kipli Çekimi

“Birleşik zamanlı kip; bildirme ve tasarlama kiplerinin 3. şahıs. teklik çekimi üzerine –i ek fiilin hikâye, rivayet ve şart kiplerinin eklenmesi ile oluşan kiplerdir. Çekimde şahıs ekleri –i ek fiilinden sonra gelen hikâye, rivayet ve şart eklerine eklenir.” (Gramer Terimleri Sözlüğü S. 48)

“ ‘Birleşik Zaman’ başlığı terim olarak düzeltilmelidir. Çünkü herhangi bir fiil (oluş, kılış, eylem) ‘birden çok zaman’da gerçekleşmemektedir. Yani yukarıdaki birleşik yapıların herhangi birinde, birden çok zaman kavramı bulunmamaktadır. Fiil bir tek zamanda gerçekleşmektedir. Bu tür yapılarda eklerden biri ‘zaman’, diğeri kip (tarz) bildirmektedir. Fakat ‘Birleşik Zaman’ terimi akıllarda birden çok zaman olduğu izlenimini doğurmaktadır. Bazı gramerlerimiz “Birleşik Zaman (veya Bileşik Zaman) terimlerini kullanırken, bazıları da bir fiilin iki ayrı zamanda gerçekleşmeyeceği düşüncesinden hareketle ‘Fiillerin Birleşik Çekimi’ adlandırmasını tercih etmektedirler.” (Gülsevin, 2000: 215,224)

2.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi

2.3.1.1. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

“Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Burada –i fiilin düştüğü görülür. Hikâye eki daima –d’lidir.

ag-mışdı (B.7519)

getür-mişdi (B.1909)

kal-mışdı (B.3817)

kıl-mışdı (B.7404)

ol-mışdı (B.7352)

“Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminin 3. Çoğul şahıs çekiminde Fiil + Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zaman + Şahıs Eki + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil de söz konusudur.

ar-mışlardı (B.616)

dur-mışlardı (B.7355)

var-mışlardı (B.7363)

Garib-nâme’de duyulan - farkına varılan geçmiş zamanın hikâyesi birleşik çekiminde –i ek fiilin düşmediği kullanımlar da vardır.

<i>'ahd it-miş-idi</i>	(B.4108)
<i>eyit-miş-idi</i>	(B.4108)
<i>rızvân ol-mış-ıdı</i>	(B.4197)

Garib-nâme’de duyulan-farkına varılan geçmiş zamanın –İp ekiyle birleşik çekimi de vardır.

<i>Birik-üpdî</i>	(B.3820)
<i>gark ol-updı</i>	(4351)
<i>mahbûs ol-updı</i>	(B.6619)

2.3.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

“Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Görülen Geçmiş Zaman + Şahıs Eki + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur.

<i>di-dümdi</i>	(B.781)
<i>dime-düñdi</i>	(B. 4144)
<i>eyt-dümdi</i>	(B.2138)
<i>gör-dümdi</i>	(B.7421)

2.3.1.3. Geniş Zamanın Hikâyesi

“Geniş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Geniş Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Burada –i fiilin düştüğü görülür. Hikâye eki daima –d’lidir.

<i>art-ardı</i>	(B.2017)
<i>çapın-urdum</i>	(B.4452)
<i>çapın-urdum</i>	(B.5560)
<i>dile-rdüm</i>	(B.4435)
<i>dut-ardı</i>	(B. 2103)
<i>dut-ardı</i>	(B.1100)
<i>fethart-ardı</i>	(B. 2103)
<i>götür-mezdi</i>	(B.4167)
<i>ol-urdu</i>	(B.4166)
<i>ol-urdu</i>	(B.4203)
<i>sabr ide-mezdüm</i>	(B.4435)
<i>san-urdum</i>	(B.5572)

“Geniş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Geniş Zaman + Şahıs Eki + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil de söz konusudur.

kırlarlardı (B.4151)

“Geniş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde –i ek fiilinin düşmediği kullanım da vardır.

ak-maz-ıdı (B.10561)

bak-ar-ıdı (B.4146)

bak-maz-ıdı (B.10561)

eyd-ür-ıdı (B.4147)

görn-ür-ıdı (B.1100)

ide-mezdüm (B.4435)

kork-ar-ıdı (B.4146)

Geniş zamanın hikâyesi birleşik çekiminde şimdiki zamanın hikâyesi anlamı da görülmektedir.

de-rdüm (B.4071)

dile-rdüm (B.4372)

dile-rdüm (B.9317)

işle-rdüm (B.4352)

2.3.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

“Gelecek Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Gelecek Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur.

ol-ııardı (B.6092)

2.3.1.5. İstek Kipinin Hikâyesi

“İstek Kipinin Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + İstek Kipi + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur.

bil-eydi (B.1626)

eyd-eydüm (B.3896)

geç-eydüm (B.4372)

geçmey-eydüñ (B.4682)

2.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Garib-nâme’de rivayet birleşik çekimi görülmemiştir.

2.3.3. Şart Birleşik Çekimi

2.3.3.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

“-dI, -dU + şahıs eki + şart eki”, “-dI, -dU + şart eki” ya da “-dI, -dU + şahıs eki + ek fiil + şart eki” şeklinde bir yapı vardır.

<i>bil-düñ-ise</i>	(B.663)
<i>bul-duñ-ısa</i>	(B.663)
<i>buyrul-dısa</i>	(B.6788)
<i>gör-diyse</i>	(B.4327)
<i>gör-düm ise</i>	(B.8683)
<i>gör-düñ-ise</i>	(B.1057)
<i>gör-düñ-ise</i>	(B.5281)
<i>ir-düñ-ise</i>	(B.5281)
<i>kal-dısa</i>	(B.5606)
<i>ol-dısa</i>	(B.5606)
<i>sev-diyse</i>	(B.3609)
<i>vir-diyse</i>	(B.1230)

2.3.3.2. Geniş Zamanın Şartı

Geniş zamanın şartında “-(A/U)r + (-I) sA şart kipi + şahıs eki” ya da “-(U)r + (-I) sA şart kipi + şahıs eki” şeklinde bir yapı vardır.

<i>anla-r-ısañ</i>	(B.746)
<i>añlayu-mazsañ</i>	(B.1147)
<i>bak-ar-ısa</i>	(B.758)
<i>bilmez iseñ</i>	(B.2156)
<i>bil-mez iseñ</i>	(B.910)
<i>bit-er-iseñ</i>	(B.470)
<i>çagr-ur-ısa</i>	(B.6062)
<i>dut-arısañ</i>	(B.470)
<i>dut-mazsa</i>	(B.1720)
<i>gel-mez-iseñ</i>	(B.2166)

<i>inan-mazsañ</i>	(B.2165)
<i>kıgr-ur-ısa</i>	(B.6062)
<i>kıl-maz isen</i>	(B.2156)
<i>kıl-ursa</i>	(B.6110)
<i>kork-ar-ısa</i>	(B.758)
<i>ol-maz-ısañ</i>	(B.2166)
<i>ol-maz-ısañ</i>	(B.910)
<i>ol-mazsa</i>	(B.6623)
<i>otur-ursa</i>	(B.6456)
<i>yori-rsam</i>	(B. 6179)

2.4. Soru

“Soru fiillerde soru ifade eden gramer kategorisidir. Bir fiil gösterdiği hareketin bir şahıs tarafından yapılıp yapılmadığını öğrenmek ve buna cevap istemek için soru şekline sokulur. Onun için fiillerde soru kök veya gövdenin aldığı bir şekil değil kök veya gövdeyi şahsa bağlayan fiil kiplerinin aldığı şekildir.” (Ergin, 1993: 128)

Garib-nâme’de soru eki ml’dir. Bu ek daima dar düz ünlüyle kullanılmıştır. Kalınlık incelik uyumuna uyan bu ekin düzlük yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir.

<i>bildüñüz mi</i>	(B.1490)
<i>bilmez miyem</i>	(B.5475)
<i>bilür misin</i>	(B.1089)
<i>gelmez miyem</i>	(B.5462)
<i>Hâlık mıdur</i>	(B.1354)
<i>lâyık mı</i>	(B.1447)
<i>mahlûk mıdur</i>	(B.1354)
<i>nesne mi</i>	(B.1447)
<i>olur mısın</i>	(B.1089)
<i>sıya mısız</i>	(B.584)
<i>sormaya mı</i>	(B.2242)
<i>tuya mısız</i>	(B.584)
<i>yirer mi</i>	(B.1679)

Soru eki isimlerin de soru şeklini yapmaktadır.

<i>bunda mı</i>	(B.1347)
<i>cân mı</i>	(B.1689)
<i>degül mi</i>	(B.1819)
<i>degül mi</i>	(B.915)
<i>degül mi görseñe</i>	(B.8960)
<i>degül midür</i>	(B.2011)
<i>dirligi mi</i>	(B.2148)
<i>duta mı geldi</i>	(B.1347)
<i>fânî mi</i>	(B.1289)
<i>şöyle mi</i>	(B.1209)

2.5. Bildirme Çekimi (Ek-Fiil Çekimi)

İsimlerin yüklem olarak çekimlenmesi “ek fiil” aracılığıyla yapılır. Geçmiş zaman çekimlerinde, Eski Türkçedeki “er-” fiilinden gelen “i-” şekli kullanılır. Şart çekimlerinde de aynı “i-” fiili görülmektedir.

<i>kanda-y-idi</i>	(B.4330)
<i>kurşun imiş</i>	(B.6651)
<i>ne-y-idi</i>	(B.4330)
<i>ne-y-ise</i>	(B.6984)
<i>od-ımuş</i>	(B.6641)
<i>var-ıdı</i>	(B.1499)
<i>yog-ıdı</i>	(B.3043)

Ancak, bazı örneklerde “i-” şekli bile kaybolur ve sadece “zaman + kişi” yapısı çekimi oluşturabilir.

<i>'akl-ılaymış</i>	(B.4795)
<i>arı-y-dı</i>	(B.6382)
<i>gani-y-di</i>	(B.4345)
<i>görklü-y-di</i>	(B.6382)
<i>ne'y-miş</i>	(B.7460)
<i>niçe-y-miş</i>	(B.4795)

“Geniş-şimdiki zaman çekimlerinde ise ya doğrudan doğruya + Ø morfem ya da kişi morfemleri kullanılır. Olumsuzlarda ise isimlerden sonra bir de “degül” edatı getirilir.” (Gülsevin, 2013: 95)

<i>‘Alî’-dür</i>	(B.9492)
<i>‘âşıkı-van</i>	(B.3610)
<i>anuñ-van</i>	(B.5139)
<i>bayık degül</i>	(B.9235)
<i>benüm-dür</i>	(B.5139)
<i>ben-ven</i>	(B.9492)
<i>bilen-dür</i>	(B.1642)
<i>dildârı-sın</i>	(B.9751)
<i>donlıkçı-dur</i>	(B.9229)
<i>dôst-dur</i>	(B.1666)
<i>düşman-durur</i>	(B.1666)
<i>gelen-dür</i>	(B.1642)
<i>gizlü-dür</i>	(B.1618)
<i>gözüsi-y-em</i>	(B.8952)
<i>ilçisi-y-em</i>	(B.5534)
<i>iltiçi-y-em</i>	(B.5534)
<i>kulı-y-am</i>	(B.5134)
<i>lâyık degül</i>	(B.9235)
<i>şeytân degül mi</i>	(B.8960)
<i>yakın-van</i>	(B.5141)
<i>yârı-sın</i>	(B.9751)
<i>yazlu-dur</i>	(B.1618)

“-dur“ ekinin fiillerin üzerine gelmesiyle fiilin zamanı değişmez. Ancak bu ek fiile kesinlik veya ihtimal anlamı katar.

<i>olası-dur</i>	(B.150)
<i>iltesi-dür</i>	(B.1653)
<i>iresi-dür</i>	(B.1653)
<i>oturmuş-dur</i>	(B.2419)
<i>durmuş-dur</i>	(B.2419)
<i>kaplamış-dur</i>	(B.2652)

Garibname’de gelecek zaman kipi –AcAk nesir kısmında kullanılmıştır. Bu kullanımda “-dur” fiile kesinlik anlamı katmaktadır.

gelecekdür (S.801)

2.6. Fiilimsiler

“Türk dilinde fiilden isim, fiilden fiil, isimden fiil ve isimden isim yapım ekleri olmak üzere başlıca dört tip yapım eki vardır. Bu dört tip ekten yapı itibariyle en çok fiilden isim yapım eklerine yakın olan ancak hareket ve zaman bakımından diğer fiilden isim yapım eklerinden farklılıklar gösteren fiilimsi eklerinin belki de beşinci bir tip yapım eki olarak incelenmesi gerekir. Fiilimsi ekleri üç grupta incelenir: isim-fiil ekleri, sıfat-fiil ekleri, zarf-fiil ekleri. Bu ekleri almış fiiller isim, sıfat veya zarf olurlar. Bu ekleri almış sözcüklerden bir kısmı ismin hal ekleri, iyelik ekleri, çokluk ve bazı isimden isim yapım eklerini de alabilirler.” (Bayraktar, 2000: 1)

2.6.1. İsim-Fiil

2.6.1.1. -mAk

“Türkiye Türkçesinde fiillerin hareket adlarını yapan bu ek, eklendiği eylemin hareketini sakladığı gibi cümle içinde bir ad gibi görev yapar. İlk olarak Uygur Türkçesiyle yazılmış metinlerde bugünkü görev ve işlevinde karşımıza çıkar. Türk dilinin ilk yazılı kaynakları olan Orhon Yazıtları ve Yenisey mezar kitabelerinin sınırlı sayıda sözcük içermesi nedeniyle ve armakçi örneğinden başka veri olmamasından dolayı Orhon Türkçesi için bir şey söylemek mümkün değildir. Bu ek daha sonraki dönemlerde -ma^{1/4}f-mek, -mag/-meh ve kendinden sonra ünlü geliyorsa -mağl-meg biçimlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Ekin, -mak-mek ve -mah-meh biçimlerinin Eski Anadolu Türkçesinin ağız özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ekin –lık, -lik ekiyle genişlemiş biçimi de vardır. Ancak –mak,-mek eki ile –maklık,-meklik ekinin anlam açısından farkı çok belirgin değildir.” (Bayraktar, 2000: 8)

Garib-nâme’de ek, -mak / -mek biçimleriyle fiil ismi yapma görevleriyle sıklıkla kullanılmıştır. İsmi çekim eklerini almış biçimde kullanımları da vardır.

ag-mag-a (B.5771)

anla-mak (B.1648)

art-mag (B.8067)

atlan-mag-a (B.5771)

<i>bağla-mag-a</i>	(B.5246)
<i>başar-mağ-a</i>	(B.6844)
<i>bil-mek-dür</i>	(B.1648)
<i>dur-mag</i>	(B.5851)
<i>eksil-mek-durur</i>	(B.8067)
<i>gel-mek-durur</i>	(B.8067)
<i>kedil-mek-dür</i>	(B.8067)
<i>kuç-mag-içun</i>	(B.8751)
<i>okın-mak</i>	(B.2803)
<i>ol-mak</i>	(B.5300)
<i>otur-mak</i>	(B.5268)
<i>özen-mek</i>	(B.7894)
<i>var-mag-a</i>	(B. 5390)
<i>var-mag-a</i>	(B.5449)
<i>var-mag-uñ</i>	(B.8268)
<i>yalvar-mag-uñ</i>	(B.8268)

Garib-nâme’de -mAk ekinin kalıcı isim yaptığı da görülmektedir.

<i>çak-mak</i>	(B.502)
<i>ır-mak-durur</i>	(B.2309)
<i>iç-mek</i>	(B.2019)
<i>uç-mag</i>	(B.5662)
<i>uç-mak-durur</i>	(B.2309)
<i>yi-mek</i>	(B.2019)

2.6.1.2.-mAkIlk

“-mAk isim-fiil ekinin –lık,-lik isimden isim yapma ekiyle birleşmesinden oluşmuştur.” (Bayraktar, 2000: 14)

“İlk olarak Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde {-mAk + Ilk} biçimiyle kullanılan ek, Harezmi Türkçesinde, Kıpçak Türkçesinde ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde kullanılmaya devam etmiş, Türkiye Türkçesinde başlangıçta kullanımı varken sonradan kullanımdan düşmüştür.” (Bayraktar, 2000: 17)

<i>al-maklıg-a</i>	(B.1421)
<i>okı-maklık</i>	(B. 2803)
<i>ol-maklıg-a</i>	(B.8493)

2.6.1.3.- mA

Garib-nâme’de çok kullanılmamıştır. Kullanıldığı yerlerde de daha çok nitelik bildirmektedir.

Deg-me-lere virmedi hak bu işi / Kim-durur kim diri kıla ölmüşi (B.311)

*Pes delîlsüz ‘ilmi hûd almaz kişi / Mâni’ olur **deg-me** bir olmaz kişi (B.2724)*

2.6.1.4. -İş

“Türkiye Türkçesinde -iş/-iş, -uş/-üş biçimleriyle kullanılan hu ek, fiil ismi (infinitif) yapma görevinde sıklıkla kullanılmaktadır.” (Bayraktar, 2000: 27)

bak-ış-ı (B.3643)

bak-ış-la (B.3643)

bak-ış-um (B.5617)

bil-iş (B.6305)

bil-iş-i (B.10230)

in-iş (B.3219)

2.6.2. Sıfat-Fiil

“Sıfat-fiiller, isim-fiiller gibi fiilden türerler. Aldıkları belli başlı ekler vardır. Bu eklerle sıfat-fiil ekleri denir.

Sıfat-fiiller, cümlede bir sıfat gibi görev yaparlar. Sıfatlar gibi isimlerin önüne gelirler ve onları nitelerler. Tıpkı bir sıfat gibi ismin hal eklerini alabilirler. Sıfatlarda görülen isimleşme olayı sıfat-fiillerde de gerçekleşir. Bunun için sıfat-fiilin nitelediği isim çok belirgin ise düşer ve bu isme gelen iyelik eki, ismin hal ekleri gibi ekler sıfat-fiilin üzerine eklenir. Böylece sıfat-fiil isimleşmiş olur.

Sıfat-fiiller, cümlede her hangi bir sıfatın üstlenebileceği her türlü görevi üstlenebilirler.” (Bayraktar, 2000: 32).

2.6.2.1. -duk, -dük

En sık kullanılan sıfat-fiil eklerinden biridir. Geçmiş zaman anlamı verir.

Türkiye Türkçesinde de ekin yaygın olarak kullanımı vardır. -duk/-dük, -dık/-dik; -tuk/-tük, -tık/-tik olmak üzere sekiz biçimi vardır.

Garib-nâme'de yalnızca -duk/-dük olmak üzere iki biçimiyle kullanılmıştır. Yalın halde kullanımlarının yanında, ismin çekim eklerini almış biçimleri de kullanılmıştır.

<i>ayaguñ bas-duk yire</i>	(B.2814)
<i>bak-dug-uñ yirde</i>	(B.3073)
<i>dile-dük-leri yire</i>	(B.474)
<i>eli ir-dük yire</i>	(B.1467)
<i>eyt-dük-leri</i>	(B.2596)
<i>gör-dük yire</i>	(B.1467)
<i>güt-düg-i</i>	(B. 2515)
<i>iç-dük-leri</i>	(B.832)
<i>it-dük-lerin</i>	(B.1596)
<i>sev-dük kulına</i>	(B.1757)

2.6.2.2. -maduk

-ma olumsuzluk eki ile -duk sıfat fiil ekinin birleşmesinden oluşmuştur.

<i>dog-madug-a</i>	(B.2029)
<i>dut-madug-ın</i>	(B.4153)
<i>tog-maduk oğlan-idi</i>	(B.1242)
<i>um-maduk yirden</i>	(B.6663)
<i>yan-maduk kandîle</i>	(B.4906)

2.6.2.3. -mış, -miş

Geçmiş zaman anlamı veren sıfat fiillerdendir. Eski Anadolu Türkçesinin genel yuvarlaklaşma eğiliminin dışında kaldığı ve yalnızca dar biçimleri olan -mış/-miş olarak kullanıldığı görülür. Olumsuzluk eki, iyelik ekleri ve ismin hal ekleriyle kullanımı görülür. Önüne gelerek nitelediği ismin düşmesi sonucu ismin eklerini de alarak isim gibi kullanıldığı örnekler de vardır.

<i>az-mış-ı</i>	(B.6108)
<i>bunal-mış kişiler</i>	(B.6109)
<i>dartıl-mış iki dervâze</i>	(B.5220)
<i>düş-miş-i</i>	(B. 2813)
<i>geç-miş işin</i>	(B.5397)

<i>kal-mış kişiler</i>	(B.6109)
<i>kal-mış-a</i>	(B.4459)
<i>kal-mış-ı</i>	(B.6108)
<i>koşına koş-muş ili</i>	(B.2887)
<i>kurı-mış yir</i>	(B.6334)
<i>kurı-mış yir</i>	(B.6496)
<i>öl-miş yiri</i>	(B.6495)
<i>yaradıl-mış</i>	(B.3431)

2.6.2.4. -r, -Ar, -Ir

Geniş zaman anlamı verir.

<i>'amel eyle-r ola</i>	(B.2802)
<i>işle-r ola</i>	(B.2802)
<i>iv-er ola</i>	(B.1487)
<i>kork-âr ola</i>	(B.9215)
<i>sev-er ola</i>	(B.1487)
<i>yüzün ört-er ola</i>	(B.5393)

2.6.2.5. -ası

Gelecek zaman anlamı veren bir sıfat fiil ekidir.

<i>başımı bağlayası kimse</i>	(B. 3895)
<i>dur-ası yir</i>	(B.8716)
<i>dur-ası menzil</i>	(B. 8830)
<i>olma-y-ası işler</i>	(B.2974)
<i>sat-ası nesnesi yok</i>	(B. 3890)
<i>kandur-ası şerbet</i>	(B. 8830)
<i>üstüme ağlay-ası</i>	(B. 3895)
<i>yalvar-ası kapu</i>	(B.4170)
<i>yat-ası yir</i>	(B. 3890)

2.6.2.6. -daçı

Gelecek zaman anlamı veren bir sıfat fiil ekidir.

<i>gel-deçi-nüñ</i>	(B.119)
---------------------	---------

<i>gel-deçi-nüñ</i>	(B.608)
<i>ol-daçı-yı</i>	(B. 2315)

2.6.2.7. -An

Daha önceki dönemlerde gan gen şeklinde olan ek Garib-nâme'de –an –en şeklindedir. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi isim çekim eklerini aldığı ve adlaştığı görülmektedir.

<i>ak-an sudan</i>	(B.452)
<i>anlay-an-a</i>	(B.430)
<i>bilme-y-en-ler</i>	(B.10010)
<i>bit-en-dedür</i>	(B.2234)
<i>bul-an</i>	(B.5993)
<i>dinle-y-en-e</i>	(B.430)
<i>dolduran</i>	(B. 6565)
<i>dur-an-ları</i>	(B.447)
<i>dut-an-dadur</i>	(B.2234)
<i>dut-an-lar</i>	(B.10010)
<i>ekil-en-de</i>	(B.2234)
<i>geçmey-en-ler</i>	(B.7905)
<i>gel-en</i>	(B.4648)
<i>kıl-an</i>	(B.4261)
<i>kıl-an-lar</i>	(B.388)
<i>kılmay-an-lar</i>	(B.10010)
<i>meşgûl ol-an</i>	(B.2021)
<i>ol-an</i>	(B.2376)
<i>öl-en</i>	(B.6556)
<i>sergerdân kıl-an</i>	(B.6564)
<i>tâ'at kıl-an</i>	(B.2021)
<i>var-an-a</i>	(B.9127)
<i>var-an-ı</i>	(B.4648)
<i>yalvar-an-a</i>	(B.9127)
<i>yıldür-en</i>	(B. 6565)
<i>yitmey-en-e</i>	(B.5550)

<i>yi-y-en</i>	(B.10007)
<i>yory-an kişi</i>	(B.7224)

2.6.2.8. -maz

Geniş zaman ve olumsuzluk anlamı verir.

<i>ol-maz kişi</i>	(B.2724)
<i>ol-maz işler</i>	(B.2978)
<i>yara-maz işi</i>	(B.9909)

2.6.2.9. -ıdı, -ıdı

İsim unsurunun düştüğü kullanımlar söz konusudur. Çeşitli isim çekim ekleri almış kullanımları mevcuttur.

<i>Bitür-içi-y-em</i>	(B.3984)
<i>di-y-içi</i>	(B.143)
<i>diy-içi</i>	(B.5139)
<i>ilt-içi-y-em</i>	(B.5534)
<i>vir-içi-dür</i>	(B.2066)
<i>yar-ıçı-sı</i>	(B.1457)
<i>yar-ıçı-sı</i>	(B.858)

2.6.3. Zarf-Fiiller

“Zarf-fiiller, kişi ve zaman kavramı olmadan temel cümlelerin ya da yan cümlelerin yüklemine niteleyen, cümlede genellikle zarf tümleci olarak görev yapan fiilimsilerdir. İkinci bir görevleri yardımcı fiillerle birlikte kullanılarak: birleşik fiiller kurmak olan zarf-fiiller, cümlede bağlaç görevinde kullanılabilirler ve birleşik cümleler kurabilirler.” (Bayraktar, 2000: 99)

2.6.3.1. -ıca

“-ıca”, “olduğu zaman” anlamı verir. Ek daima –ıca Ģeklinindedir.

<i>aç-ıca</i>	(B.6457)
<i>agla-y-ıca</i>	(B.394)
<i>anla-y-ıca</i>	(B. 7835)
<i>bat-ıca</i>	(B.3399)

<i>çık-ıçak</i>	(B.787)
<i>dog-ıçak</i>	(B.2524)
<i>dur-ıçak</i>	(B.4167)
<i>kocal-ıçak</i>	(B.2020)
<i>kop-ıçak</i>	(B.9759)
<i>ol-ıçak</i>	(B.9018)
<i>otur-ıçak</i>	(B.2431)
<i>sovuy-ıçak</i>	(B.5001)
<i>susa-y-ıçak</i>	(B.1828)
<i>ur-ıçak</i>	(B.4167)
<i>uyan-ıçak</i>	(B.393)
<i>var-ıçak</i>	(B.1287)
<i>yag-ıçak</i>	(B.3729)
<i>yazıl-ıçak</i>	(B.6896)

2.6.3.2. -Inca

“Bu ek “-dığı zaman” anlamı verir. Türkiye Türkçesinde eklendiği fiillere yalnızca “-dığı zaman” anlamını vermektedir, “-incaya kadar” anlamı kalmamıştır. -inca/-ince, -unca/-ünce olmak üzere dört biçimiyle kullanımı vardır.” (Bayraktar, 2000: 136)

<i>aç-ınça</i>	(B.2155)
<i>kop-ınça</i>	(B.1805)
<i>vardug-ınça</i>	(B.1080)

Bu ek “-e kadar” anlamında da kullanılmıştır.

Şoldur ol kim bir kanınça içeler (B.2321)

Bu ekin olumsuzluk eki –ma ile birleşik kullanımı da yaygındır.

<i>açma-y-ınça</i>	(B.10293)
<i>çıkma-y-ınça</i>	(B.2934)
<i>dartma-y-ınça</i>	(B.4007)
<i>kılma-y-ınça</i>	(B.10281)
<i>olma-y-ınça</i>	(B.1442)
<i>taşmayınça</i>	(B.6582)

<i>uymayınça</i>	(B.374)
<i>yanmayınça</i>	(B.6582)

2.6.3.3. -Inçak

“Eklendiği fiillere '-inca' anlamı katar ve başlangıcı ve bitişi birbirine bağlı iki fiili birbirine bağlar. Yapı ve anlam açısından {-(y)IcAk} ekiyle bağlantılı gibi görünen ek, bu ekten /n/ türemesiyle ortaya çıkmış izlenimi" vermektedir.” (Bayraktar, 2000: 136) Bu ek günümüz Türkçesinde kullanılmamaktadır.

<i>dutma-y-inçak</i>	(B. 7130)
<i>okı-y-inçak</i>	(B. 6835)
<i>okı-y-inçak</i>	(B.10505)

2.6.3.4. -madın

Bu ekle oluşturulmuş zarf fiiller fiili durum yönünden nitelemektedir. Bu ekin Türkiye Türkçesinde kullanımı vardır. -madanl-mecdn biçimleriyle kullanılan ek, birbirine bağladığı iki fiile biri olduğu zaman diğerinin olmadığı anlamını katar.

<i>aldan-madın</i>	(B.4484)
<i>ar-madın</i>	(B. 6787)
<i>ayrıl-madın</i>	(B.1575)
<i>bak-madın</i>	(B.9037)
<i>dur-madın</i>	(B.1202)
<i>dur-madın</i>	(B.1524)
<i>dur-madın</i>	(B.34)
<i>dur-madın</i>	(B.6564)
<i>dur-madın</i>	(B.9849)
<i>ırıl-madın</i>	(B.3929)
<i>kaldur-madın</i>	(B.8691)
<i>ko-madın</i>	(B.1057)
<i>tog-madın</i>	(B.1349)
<i>tur-madın</i>	(B.8695)
<i>uğra-madın</i>	(B.4364)
<i>ur-madın</i>	(B.34)

2.6.3.5. -dI sA

Cümlede şart anlamı vermektedir. Ayrıca bir işin yapılmasına rağmen diğerinin gerçekleşmediği anlamı da vermektedir.

<i>kal-dısa</i>	(B.5606)
<i>kıl-dısa</i>	(B.8202)
<i>yarat-dısa</i>	(B.671)

2.6.3.6. -ken

'i-' fiili ile kullanılır. Ünlü uyumuna girmez:

<i>bilür-iken</i>	(B.1591)
<i>diñlerken</i>	(B.3019)
<i>dinmez-iken</i>	(B.9036)
<i>dir-iken</i>	(B.1562)
<i>durmuş-iken</i>	(B.3597)
<i>durmuş-ken</i>	(B.3270)
<i>düşmiş iken</i>	(B.1660)
<i>göredur-ken</i>	(B.1670)
<i>ölmüş-iken</i>	(B.2993)
<i>sunmaz-iken</i>	(B.9036)
<i>yir-iken</i>	(B.1562)
<i>yörir-ken</i>	(B.2932)

Ek fiil yardımıyla isimlerin ve isim soylu sözcüklerin üzerine geldiği görülür.

<i>birlikde-y-iken</i>	(B.1101)
<i>gark-ken</i>	(B.114)
<i>karañu-ken</i>	(B.1821)
<i>var-iken</i>	(B.57)
<i>yalñuz-iken</i>	(B.510)
<i>yog-iken</i>	(B.3)

2.6.3.7. -ü

Kurallı birleşik fiil oluşturulurken kullanılmıştır.

<i>agla-y-u</i>	(B.4235)
-----------------	----------

<i>anla-y-u</i>	(B.2656)
<i>dile-y-ü</i>	(B.6863)
<i>di-y-ü</i>	(B.899)
<i>diy-ü-dura</i>	(B.1187)
<i>kapla-y-u</i>	(B.4872)
<i>kapla-y-u</i>	(B.2656)
<i>yayla-y-u</i>	(B.1978)

2.6.3.8. -dukça

“Eklendiği fiillere “dığı zaman”, “-dığı kadar” anlamlarını katan bu zarf-fiil eki, süre ve oluş bakımından iki olayı birbirine bağlar.

“{-DUK} sıfat-fiil ekinin üzerine gelen {-çA} eşitlik ekinden oluşmuştur.”

(Bayraktar, 2000: 167)

Ek Türkiye Türkçesinde -dıkça/-dikçe, -dukça/-dükçe; -tıkça/-tikçe, -tukça/-tükçe olmak üzere sekiz biçimiyle kullanılmaktadır. Garib-nâmede ise sadece yuvarlak dar ünlü ile kullanılmıştır.

<i>aç-dukça</i>	(B.7118)
<i>bak-dukça</i>	(B.4975)
<i>dünya ol-dukça</i>	(B.9699)
<i>kayna-dukça</i>	(B.6720)
<i>ol-dukça</i>	(B.5823)
<i>ulal-dukça</i>	(B.2525)
<i>var-dukça</i>	(B.5478)
<i>yan-dukça</i>	(B.6204)

2.6.3.9. -düginçe

“-Dık sıfat-fiil eki ile -çA eşitlik eki arasına birinci, ikinci, üçüncü teklik kişi iyelik ekleri ve birinci, ikinci, üçüncü çokluk kişi iyelik eklerinin eklenmesiyle oluşur. Bu döneme ait eserlerde sıklıkla kullanılmıştır. Üçüncü teklik ve üçüncü çokluk kişi iyelik eklerinin eklenmesi dummunda eşitlik ekinden önce araya zamir n'si gelmektedir.” (Bayraktar, 2000: 169)

Garib-nâme’de –dığı kadar anlamı vermektedir.

<i>bil-düginçe</i>	(B.10583)
--------------------	-----------

<i>bük-düginçe</i>	(B.5234)
<i>dön-düginçe</i>	(B.7773)
<i>ir-düginçe</i>	(B.8178)
<i>köyn-düginçe</i>	(B.6247)
<i>yit-düginçe</i>	(B.8191)

2.6.3.10. -dukda

“-Duk sıfat-fiil ekinin bulunma (ablatif) hal eki almış biçimidir. İki fiili birbirine bağlayan ek, eklendiği fiillere "-dığı zaman" anlamını katar. Yüklemin meydana geldiği zamanı verir.” (Bayraktar, 2000: 171)

kethüda ol-dukda (B.2020)

2.6.3.11. -up

Bu döneme ait eserlerde ekin bağlama ünlüsü eke dâhil olmuştur. Ünlü ile biten sözcüklere -p biçimiyle eklenmemektedir, araya -y- koruyucu ünsüzü gelmektedir. Ayrıca ekin ünlüsü ipi dudak ünsüzü nedeniyle yuvarlaklaşmış, genelde -(y)up/-(y)üp biçimleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu biçimlerin yanısıra nadiren -ip/-ip biçimlerinin kullanımına da rastlanılmaktadır.

Ekin -p biçiminde kullanımı da mevcuttur.

<i>aç-up</i>	(B.747)
<i>al-up</i>	(B.1533)
<i>ar-ip</i>	(B.511)
<i>atlay-up</i>	(B.279)
<i>diril-üp</i>	(B.240)
<i>eylen-üp-dür</i>	(B.9754)
<i>eyle-p</i>	(B.449)
<i>gözle-p</i>	(B.114)
<i>kışla-p</i>	(B.480)
<i>kul ol-up</i>	(B.140)
<i>kurul-up</i>	(B.829)
<i>öğred-üp</i>	(B.9785)
<i>sat-up</i>	(B.9787)
<i>unıd-up</i>	(B.9756)
<i>urıl-up</i>	(B.829)

<i>yarad-up</i>	(B.106)
<i>yumup</i>	(B.747)
<i>yügrişüp</i>	(B.109)

2.6.3.12. -uban

“Eklendiği fiillere '-arak' anlamı katar. İki fiili birbirine bağlarken yüklem tarzını bildirir. Önceki dönemlerde -bani-ben biçiminde kullanılan ek, Behcetü'l-Hada'ik dışında, koruyucu ünlüsünün eke dâhil olmasıyla -uban/-üben; -iban/-iben biçimine dönüşmüştür. Ünlüyle biten sözcüklerde araya /y/ koruyucu ünsüzü girmeye başlamıştır.” (Bayraktar, 2000: 143) Bu ek günümüz Türkçesinde kullanılmamaktadır.

<i>al-uban</i>	(B.2371)
<i>bak-uban</i>	(B.416)
<i>bunal-uban</i>	(B.513)
<i>kaç-uban</i>	(B.96)
<i>sun-uban</i>	(B.4987)
<i>tagıl-uban</i>	(B.443)
<i>var-uban</i>	(B. 2299)
<i>yalvar-uban</i>	(B.529)
<i>yandur-uban</i>	(B.522)
<i>yapış-uban</i>	(B.4900)

2.6.3.13. -UbAnIn

“Bu da -(y)UbAn ekinin genişletilmiş halidir.”(Gülsevin, 2013: 98)

-iban ekiyle bağlantılı olduğu kesin olan ekin yapısıyla ilgili olarak Zeynep Korkmaz "-p 'zarf-fiil eki' + -an/-en 'zarf-fiil eki' + -ın/-in 'zarf-fiil eki' açıklmasını getirmiş ve eki ek yığılması sonucu kalıplaşma olarak açıklamıştır. (KORKMAZ, 1995: 183)

<i>bak-ubanın</i>	(B.1175)
<i>gel-übenin</i>	(B.456)

2.6.3.14. -a/-e

Bu zarf fiil eki bugün de olduğu gibi birleşik fiil yapımında kullanılmıştır.

<i>bas-a-gör</i>	(B.10279)
------------------	-----------

<i>bit-e-dur</i>	(B.1404)
<i>gid-e-dur</i>	(B.6993)
<i>göç-e-gelür</i>	(B.8379)
<i>in-e-dur</i>	(B.1404)
<i>kes-e-gör</i>	(B.10279)
<i>sor-a-gelür</i>	(B.2967)
<i>terk -i-degör</i>	(B.716)
<i>tog-a-gelür</i>	(B.1677)

Bu ek bugün olduğu gibi ikileme kurma göreviyle de kullanılmıştır.

<i>dön-e dön-e</i>	(B.7861)
--------------------	----------

2.6.3.15. -n

“İsim kökenli sözcüklere {-IA} isimden fiil yapma ekinin üzerine gelir ve eklendiği sözcüğe 'gibi' anlamı katar.”(Bayraktar, 2000: 126)

“Türkiye Türkçesinde “değın”, “kadar” edatında yaşamaktadır. Bunun dışında kullanımı yoktur.” (Bayraktar, 2000: 128)

<i>gerçekleyi-n</i>	(B.3011)
<i>girçekleyi-n</i>	(B.10297)
<i>girçekleyi-n</i>	(B.10533)

2.6.3.16. -alı

-galı ekinin –g- ünsüzünün düşmüş halidir.

<i>dog-alı</i>	(B.1349)
----------------	----------

SONUÇ

Âşık Paşa'nın Garib-nâme'si Eski Anadolu Türkçesinin tipik özelliklerini birçok örneğiyle bünyesinde barındıran önemli eserlerden birisidir. Ancak kitabın hacmi nedeniyle tekrarlar çok fazla yer tutmakta bu da bütün örnekleri vermeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle tez çalışmasında bazı örneklerin bütününe yer verilmişken bazı örneklerin de en çok kullanılanlarına yer verilmiştir.

1-Garib-nâme'de bugün yazı dilinde kullanılmayan ancak ağızlarda halen yaşamakta olan sı-, yu-, iv-, buş, çon-, eyt-, yort-, öyken gibi fiillerin kullanıldığı görülmektedir.

2- Garib-nâme'de bazı fiillerin et- it-; de-,di-; bıç-, biç- gibi iki şekilli kullanımları görülmektedir. Bugün yazı dilinde vur- şeklinde olan fiil Garib-nâmede ur- şeklindedir.

3- Garib-nâme'de fiil türetme şekilleri bugünkü Türkçeden farklı değildir. İsimden türetilen fiillerde en işlek ek + IA- ekidir. Fiilden fiil türeten yapım ekleri bugün olduğu gibi çok işlektir.

4- Garib-nâme özellikle birleşik fiiller bakımından çok zengin bir eserdir. Eserde yardımcı fiille oluşturulan birleşik fiillere, kurallı birleşik fiillere ve anlamca kaynaşmış birleşik fiillere sıklıkla yer verilmiştir. Garib-nâme'de ol-, eyle-, kıl-, et-/it-, bul- kelimeleri yardımcı fiil olarak kullanılmıştır. Garib-nâme'de yeterlilik fiili fiil + zarf fiil eki + bil- şeklinde yapılmıştır. Genel olarak yeterlilik fiilinin olumsuzunda –bil fiili kullanılmamış –a,-e,-i ve –u zarf fiil ekleri kullanılmıştır. Bugünkü Türkçeden farklı olarak –a, -e zarf fiil eklerinin kullanılmasının gerektiği yerlerde de –ı, -i,-u,-ü zarf fiil eklerinin kullanıldığı görülmektedir. Garib-nâme'de tezlilik fiili bugünkü Türkçeden farklı olarak daima ince-düz-dar ünlü zarf fiil eki (-i) ile kullanılmıştır. –ver fiili de daima –vir şeklindedir. Garib-nâme'de sürerlilik fiili üç değişik şekilde (Fiil + Zarf Fiil Eki + Dur-, Fiil + Zarf Fiil Eki + Gör-, Fiil + Zarf Fiil Eki + Gel-) yapılmaktadır. Garib-nâme özellikle anlamca kaynaşmış birleşik fiiller bakımından birçok örnek söz konusudur.

5- Garib-nâme'de bugün olduğu gibi üç değişik tipte şahıs eki kullanılmaktadır. I. Tipteki şahıs eklerinde birinci tekil şahıs eki olarak genellikle -Im eki kullanılır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Birinci tekil şahıs eki olarak -vAn ekinin kullanılması da söz

konusudur. Ek fiil çekiminde de bu şahıs eki kullanılmıştır. Birinci tekil şahıs eki olarak -vAm ekinin kullanılması da söz konusudur. Birinci çoğul şahıs çekiminde -Iz eki kullanılmaktadır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Birinci çoğul şahıs çekiminde -vUz eki de kullanılmıştır. Bu ek daima yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır. İkinci tekil şahısta -sen, -sın, -sin kullanılmaktadır. İkinci çoğul şahıs geniş zaman ve istek kipi çekiminde -sIz eki kullanılmaktadır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Üçüncü tekil şahıs ekiminde emir kipi çekimi dışında herhangi bir ek kullanılmamaktadır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Üçüncü çoğul şahıs çekiminde -lAr eki kullanılmaktadır.

Garib-nâme'de kullanılan II. tipteki şahıs ekleri iyelik eki kaynaklı olduğu düşünülen eklerdir. Birinci tekil şahıs çekiminde -m eki kullanılmıştır. Görülen geçmiş zaman birinci çoğul şahıs çekiminde -k eki kullanılmıştır. İkinci tekil şahıs çekiminde -ñ eki kullanılmıştır. İkinci çoğul şahıs çekiminde (U) -ñuz eki kullanılmıştır. Ek daima yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır. Üçüncü şahıs çekiminde ek kullanılmamıştır. Üçüncü çoğul şahıs eki olarak -lAr kullanılmıştır.

Garib-nâme'de kullanılan üçüncü tipteki şahıs ekleri emir ekleridir. Birinci tekil şahısta bugün olduğu gibi çekim yoktur. Birinci çoğul şahısta ise bugün istek kipi birinci çoğul şahısta kullanılan -AlUm eki kullanılmıştır. İkinci tekil şahıs emir kipi çekimi eksiz yapılmaktadır. İkinci tekil şahıs emir kipi çekiminde genellikle -gIl eki kullanılmaktadır. İkinci çoğul şahıs emir kipi çekiminde -ñ eki kullanılmıştır. Üçüncü tekil şahıs emir kipi çekiminde -sIn eki kullanılır. Bu ekin kalınlık-incelik uyumuna uyduğu, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir. Üçüncü çoğul şahıs emir kipinde -sInlAr kullanılmıştır.

6- Garib-nâme'de görülen geçmiş zaman eki olarak -dI kullanılmaktadır. Ekin, 1. tekil ve çoğul şahıslarda ünlüsü daima dar yuvarlaktır. 3. tekil ve çoğul kişilerde ise ek, daima düz ünlülü olarak gelmiştir. Ayrıca ek, sadece -d'li kullanıldığı için ünsüz benzeşmesine uymamaktadır. Garib-nâme'de öğrenilen geçmiş zaman için -miş ve -updurur ekleri kullanılmıştır. -miş, -miş eki daima dar düz ünlü ile kullanılır. -(u)Up zarf fiil eki ile dur(ur) bildirme şeklinin birleşmesinden meydana gelen -UpdUrUr eki bugünkü Türkçede kullanılmamaktadır. Garib-nâme'de geniş zaman ekinin -Ur şekillerine çok sık rastlarız. Ekin bu kullanımında düz ünlülü fiil tabanlarına geldiğinde

düzlük-yuvarlaklık uyumunun geçerli olmadığı görülmektedir. Garib-nâme’de ekin -Ar ve ünlülerden sonra gelen -r kullanımları da bulunmaktadır. Garib-nâme’de gelecek zaman dört şekilde (-IsAr, -A, -AcAk, -sa gerek) yapılmaktadır. Bunlar içinde en karakteristik olanı –IsAr ekiyle yapılandır. Garib-nâme’de şart kipinin eki –sa –se’dir. Garib-nâme’de emir çekiminde her şahıs için ayrı şekiller kullanılmaktadır. Bugünkü Türkçeden farklı olarak ikinci tekil şahıs için –gIl eki kullanılmaktadır. Garib-nâme’de istek kipi için –A eki kullanılmaktadır. Gereklilik –sA gerek ile yapılmaktadır.

7-Garib-nâme’de “Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Burada –i fiilin düştüğü görülür. Hikâye eki daima –d’lidir. Garib-nâme’de “Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Görülen Geçmiş Zaman + Şahıs Eki + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Garib-nâme’de “Geniş Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Geniş Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Burada –i fiilin düştüğü görülür. Hikâye eki daima –d’lidir. Garib-nâme’de “Gelecek Zamanın Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + Gelecek Zaman + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Garib-nâme’de “İstek Kipinin Hikâyesi” birleşik çekiminde Fiil + İstek Kipi + Ek Fiilin Hikâyesi şeklinde bir şekil söz konusudur. Garib-nâme’de rivayet birleşik çekimi görülmemiştir. Garib-nâme’de görülen geçmiş zamanın şartında “-dI, -dU + şahıs eki + şart eki”, “-dI, -dU + şart eki” ya da “-dI, -dU + şahıs eki + ek fiil + şart eki” şeklinde bir yapı vardır. Garib-nâme’de geniş zamanın şartında “-(A/U)r + (-I) sA şart kipi + şahıs eki” ya da “-(U)r + (-I) sA şart kipi + şahıs eki” şeklinde bir yapı vardır.

8- Garib-nâme’de soru eki ml’dır. Bu ek daima dar düz ünlüyle kullanılmıştır. Kalınlık incelik uyumuna uyan bu ekin düzlük yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir.

9- Garib-nâme’de bildirme çekimi bugün olduğu gibidir.

10- Garib-nâme’de bugünkü Türkçede olduğu gibi çok zengin bir fiilimsi kullanımı görülmektedir. Garib-nâme’de isim fiil ekleri olarak –mAk, -mAkIık, mA, -Iş ekleri kullanılmıştır. Garib-nâme’de sıfat fiil ekleri olarak –duk /-dük, -maduk, -mış/-miş, -r/-Ar/-Ir, -ası, -daçı, -An, -maz, -ıcI/-ici, ekleri kullanılmıştır. Garib-nâme’de zarf fiil ekleri olarak –Icak, -Inca, -Incak, -madın, -dI sA, –ken, -ü, -dukça, -düginçe, -dukda, -up, -uban, -UbAnIn, -a/-e, -n, -alı, ekleri kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- Âşık Paşa: **Garib-Nâme**, I/1- I/2, (Haz: Kemal Yavuz), TDK Yayınları, İstanbul 2000.
- Banguoglu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- Büyük Türk Klasikleri**, “Âşık Paşa”, Ötüken-Söğüt, C: 1, İstanbul 1985, s.299-300.
- Çatıkkaş, Ata: **Türk Dili Kılavuzu**, Alfa Yayınları İstanbul 2001.
- Ercilasun, Ahmet Bican: **Kutadgu Bilig Grameri (Fiil)**, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/ Yayım/ Tanıtım, İstanbul 1993.
- Gencan, Tahir Nejat: **Dilbilgisi**, TDK Yayınları, İstanbul 1981.
- Gülsevin, Gürer: (Ünite 3-6) XIV-XV. Yüzyıllar Türk Dili, Anadolu Üni. Yayını, Eskişehir 2013.
- Gülsevin, Gürer: “Eski Anadolu Türkçesinde Ekler”, TDK Yayınları, Ankara 2011.
- Gülsevin, Gürer: **“Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde, Birlesik Yapılar Üzerine”** TDK Yayınları, Ankara, 2000.
- Hacıeminoğlu, Necmettin: **Karahanlı Türkçesi Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Hacıeminoğlu, Necmettin: **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1991.
- İlker Ayşe: **Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil**, TDK Yayınları, Ankara 1997.
- İslam Ansiklopedisi** C: 4 İstanbul 1991.
- Korkmaz, Zeynep: **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, TDK Yayınları, Ankara 1995.
- Korkmaz, Zeynep: **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 2007.
- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri**, Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri**, (<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuturkiyat/article/view/1023000771/pdf>)
- Üstüner, Ahat: **Türkçenin Tarihi Gelişmesi**, Elazığ 2012.

Yararlanılan Tezler:

- Bayraktar, Nesrin: **Orta Türkçede Fiilimsiler**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000
- Çıraklı, Mehmet: **Âşık Paşa'nın Garibnâme'sinde Birleşik Fiiller**, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu 2016
- Çoruk, Özge: **Âşık Paşa'nın Garib-nâme'sinde Fiiller**, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak 2017
- Dilek, Sunay: **Eski Anadolu Türkçesinde İsimden Fiil Fiilden Fiii Yapma Ekleri Ve Fonksiyonları**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005
- Ersoy, Asu: **Eski Anadolu Türkçesinde İsim + Yardımcı Fiil Yapısındaki Birleşik Fiiller**, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2012
- Yakut, Sevinç: **Garib-nâme'de Ekler**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2007

EKLER**Ek 1. Orijinallik Raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Sami DEMİRBAĞ
Öğrenci Numarası	092213101
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Programı	Eski Türk Dili
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER
Tez Başlığı (Türkçe)	Garib-nâme'de Dil Özellikleri - Fiil

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 86 sayfalık kısmına ilişkin, 09.07.2018 tarihinde şahsım tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %26'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

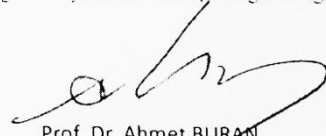
- 1- Kabul-Onay ve Bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Ahmet BURAN

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

1971’de Elazığ’da doğdu. 1994 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Türkiye’nin değişik bölgelerinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. Hâlen Elazığ Necip Fazıl Kısakürek Anadolu Lisesinde görev yapmaktadır.

Tel: 0533 550 0397

e-posta: samidemirbag23@gmail.com

